

"Niin tai sit voi olla ihan, että ei oo kaveria"

Lasten hyvinvointi vuoropäiväkodissa

Elina Vuohelainen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Syyslukukausi 2019

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Vuohelainen, Elina. 2019. "Niin tai sit voi olla ihan, että ei oo kaveria" Lasten hyvinvointi vuoropäiväkodissa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 74 sivua.

Varhaiskasvatuksen keskeinen tehtävä on lasten hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatusmuotona vuorohoito on lisääntynyt, koska yhä useamman lapsen vanhempi tekee työssään epätyypillistä työaika. Tässä pro gradu tutkielmassani tarkastelen lasten hyvinvointia vuorohoidossa. Tutkielmani tavoitteena oli selvittää, mitkä asiat ovat lasten mielestä yhteydessä heidän hyvinvointiinsa vuorohoidossa ja mitä merkityksiä lapset antavat päiväkodin sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin näkökulmasta.

Tämä tutkielma on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Keräsin aineiston syksyllä 2018 haastatteleamalla kolmeatoista 4-6-vuotiasta lasta. Haastattelut toteutettiin ympärivuorokautista varhaiskasvatusta tarjoava vuoropäiväkodissa. Analysoin aineiston käyttämällä laadullista sisällönanalyysia.

Tulosten perusteella lasten hyvinvointia päiväkodissa edistivät tavallisesta arjesta poikkeavat tapahtumat, leikkiminen ja luova tekeminen. Lasten hyvinvointia heikensivät taas kiusaaminen ja ristiriidat, oma vointi ja mieliala sekä lepo ja nukkuminen vuorohoidossa. Lasten vertaissuhteille annetut merkitykset hyvinvoinnin näkökulmasta olivat kavereiden läsnäolo ja kavereiden kanssa leikkiminen. Aikuisille annettuja merkityksiä olivat: järjestyksen ylläpitäjä, huolenpitäjä, lasten ja aikuisten välinen myönteinen vuorovaikutus. Tuloksista perusteella vertaissuhteet ovat lapsille hyvin merkityksellisiä hyvinvoinnin kannalta vuorohoidossa.

Asiasanat: hyvinvointi, lapset, varhaiskasvatus, vertaissuhteet, vuorohoito

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	LASTEN HYVINVOINTI	8
	2.1 Hyvinvoinnin määrittely ja tutkiminen.....	8
	2.2 Näkökulmia hyvinvointiin.....	11
	2.3 Sosiaalisten suhteiden merkitys lasten hyvinvoinnille	16
3	VUOROHOITO JA LASTEN HYVINVOINTI	18
	3.1 Vuorohoito osana suomalaista varhaiskasvatusta.....	18
	3.2 Lasten arki vuorohoidossa.....	20
	3.3 Lasten hyvinvointi vuorohoidossa.....	22
4	TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
	5.1 Laadullinen tutkimus tässä tutkimuksessa.....	26
	5.2 Lapset oman hyvinvointinsa asiantuntijoina.....	27
	5.3 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu	28
	5.4 Aineiston analyysi	31
	5.5 Eettiset ratkaisut.....	34
6	TULOKSET	38
	6.1 Lasten hyvinvointia vuorohoidossa edistävät tekijät.....	39
	6.1.1 Arjesta poikkeavat tapahtumat	39
	6.1.2 Leikkiminen	40

6.1.3	Luova tekeminen.....	41
6.2	Lasten hyvinvointia vuorohoidossa heikentävät tekijät	41
6.2.1	Lapsen vointi ja mieliala.....	41
6.2.2	Lepo ja nukkuminen vuorohoidossa.....	42
6.2.3	Kiusaaminen ja lasten keskinäiset ristiriidat.....	44
6.3	Vertaissuhteille annetut merkitykset	45
6.3.1	Vertaissuhteet	45
6.3.2	Yhteinen tekeminen	46
6.4	Vuorohoidon aikuisille annetut merkitykset.....	47
6.4.1	Järjestyksen ylläpito	47
6.4.2	Huolenpito	48
6.4.3	Aikuisten ja lasten välinen myönteinen vuorovaikutus.....	49
7	POHDINTA.....	51
7.1	Tulosten tarkastelua	51
7.2	Tutkimuksen luotettavuus	55
7.3	Jatkotutkimusehdotuksia.....	57
7.4	Johtopäätöksiä ja loppupohdinta.....	58
	LÄHTEET	61
	LIITTEET.....	69

1 JOHDANTO

Työelämän muutokset ja kauppojen pidentyneet aukioloajat ovat muuttaneet myös päiväkotien aukioloaikojen tarvetta, sillä yhä useamman lapsen huoltaja tekee työssään epätyypillistä työaika (Sevón, Rönkä, Räikkönen & Laitinen 2017, 453–454). Epätyypillisellä työajalla tarkoitetaan työntekoa, joka sijoittuu päivän lisäksi myös iltoihin, öihin ja viikonloppuihin (Minnen, Glorieux, & van Tienoven, 2008). Suomessa noin 30 % äideistä, joilla on alle kouluikäisiä lapsia, tekee työssään epätyypillistä työaika (Eurostat 2014), joten lasten varhaiskasvatuksen järjestely vanhempien työssäkäynnin ajaksi koskettaa hyvin monia perheitä. Varhaiskasvatuspalvelut ovatkin merkittävässä roolissa, kun vanhemmat tasapainoilevat työn ja perhe-elämän välillä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen keskeiseksi tehtäväksi lasten hyvinvoinnin edistämisen (Opetushallitus 2016, 36). Hyvinvointi on myös merkittävässä roolissa lapsen oikeuksien sopimuksessa, sillä se on yksi keskeisistä lapsen oikeuksien ulottuvuuksista (Unicef 1989). Vuorohoidon ajatellaan usein olevan riski lapsen hyvinvoinnille. Vuorohoidossa lapsella on lukuisia vuorovaikutussuhteita ja lapsi ei välttämättä näe päiväkodissa ollessaan kaikkia oman ryhmänsä aikuisia tai toisia lapsia. Lapsella saattaa olla hyvinkin vaihteleva vuorokausirytm. (Sevón ym. 2017, 453–454.) Lasten hyvinvoinnin reunaehdot ovat kuitenkin yleensä aikuisten määrittelemiä ja lapsilta itseltään kysytään harvoin, mitä he ajattelevat itse omasta hyvinvoinnistaan ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä (Hohti & Karlsson 2013, 165).

Pro gradu -tutkielmani tarkoituksena on selvittää minkä tekijöiden lapset kokevat olevan yhteydessä hyvinvointiinsa vuoropäiväkodissa. Lisäksi pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää, minkälaisia merkityksiä lapset antavat vuoropäiväkodin sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin näkökulmasta. Varhaiskasvatuksessa olevat lapset viettävät ison osan valveillaolostaan päiväkodissa, joten päiväkotiki on merkityksellinen kasvuympäristö lapselle hänen kotinsa lisäksi. Lapsen kasvuympäristöllä on vaikutusta hänen hyvinvointiinsa (Werba & Eyberg 2004, 114). Hohdin ja Karlssonin (2013, 165) mukaan olisikin tärkeää tarkastella, millaisia hyvinvoinnin edellytyksiä ja rakennusaineita lapsuuden instituutioissa on.

Lasten hyvinvointia on tarkasteltu aiemmin *Lapset kertovat hyvinvoinnistaan - kuka kuuntelee?* -tutkimushankkeessa, jonka tarkoituksena oli selvittää, mitä hyvinvointi on lasten kokemana ja kertomana kotona, koulussa ja varhaiskasvatuksessa (Helsingin yliopisto 2014). Vuorohoito on vielä varsin vähän tutkittu ilmiö niin Suomessa kuin maailmalla. Suomessa lasten hyvinvointia vuorohoidossa on tutkittu aiemmin Jyväskylän yliopiston ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteisessä *Perheet 24/7* -tutkimushankkeessa. Tutkimushankkeen tarkoituksena oli selvittää kuinka 24/7 -talous vaikuttaa lasten sosioemotionaaliseen hyvinvointiin sekä lapsiperheiden arkeen (JAMK 2014).

Lasten hyvinvointia vuorohoidossa on tarkasteltu aiemmin myös Loimunevan (2015) pro gradu -tutkielmassa, jossa tutkittiin alle 3-vuotiaiden lasten hyvinvointia vuorohoidossa kasvattajien näkökulmasta. Vuorohoitoa on tarkasteltu myös Röngän, Laakson, Tammelinin, Sevónin, Turjan, & Poikkosen (2014) artikkelissa *Aikuisten työ rytmittää lasten arkea*. Lasten hyvinvointia vuorohoidossa ei ole kuitenkaan juurikaan tarkasteltu lasten itsensä kertomana ja lapsilähtöisin tutkimusmetodein.

Kiinnostukseni lähteä selvittämään lasten näkemyksiä omaan hyvinvointiinsa yhteydessä olevista tekijöistä syntyi, kun pohdin, mitkä tekijät elinympäristössäni vaikuttavat omaan hyvinvointiini. Hyvinvointi on arjessamme usein esiintyvä käsite, mutta harvemmin tulemme kenties pohtineeksi, mistä se oikeastaan koostuu omalta osaltamme. Näkökulmaksi valitsin vuoropäiväkotia

käyvät lapset, sillä vuorohoito on ilmiö, jota koulutuksessani oli käsitelty varsin vähän, ja halusin päästä perehtymään siihen vielä opintojeni aikana syvemmin. Tutkimuksen tekijänä haluan tuoda esiin myös lasten näkemykset heidän omasta elämästään ja edistää lasten oikeuksien toteutumista.

2 LASTEN HYVINVOINTI

2.1 Hyvinvoinnin määrittely ja tutkiminen

Hyvinvointia voidaan kuvata ja määrittellä monella tapaa. Kansallisella tasolla hyvinvoinnin ajatellaan koostuvan niin materiaalisesta elintasosta kuin kansalaisten välisestä tasa-arvosta ja yhteiskunnan sosiaalisista oloista (Aira, Hämylä, Kannas, Aula & Harju-Kivinen 2014, 6). Toisaalta hyvinvoinnin ajatellaan muodostuvan myös yksilön omista kokemuksista ja arvoista, esimerkiksi omasta voinnistaan ja onnellisuudestaan (Aira ym. 2014, 6). Hyvinvointi on historiallisesti määrittävää, joten sen vuoksi sen määrittelyä ja mittaamista täytyy tehdä aina uudelleen yhteiskunnallisten olosuhteiden muuttuessa (Allardt 1980, 17).

Hyvinvointitutkimuksen peruskysymys riippumatta tieteenalasta tai teoreettisesta suuntautumisesta on: Mitä hyvä elämä on? Keskustelua on käyty tutkijoiden välillä siitä, onko olemassa yhtä universaalia kaikkien hyväksymää hyvää elämää, vai onko olemassa lukuisia erilaisia kulttuurisidonnaisia hyviä elämiä. Hyvinvointiin liittyy oleellisesti niin yksilöllisiä kuin jaettujakin käsityksiä tavoiteltavista ja haluttavista asioista eli arvoista sekä käsityksiä oikeanlaisesta ja vääränlaisesta elämästä. Näin ollen hyvinvointia koskeva tieto on aina myös moraalista tietoa. Hyvinvoinnin tutkiminen on aina myös arvosidonnaista toimintaa, sillä tutkijan omat arvostukset vaikuttavat aina tutkimuksen tekoon, vaikka hän pyrkisikin ymmärtämään hyvinvointia rationaalisesti. (Saari 2011a, 11–13.) Hyvinvointi on Saaren (2011a, 17–18) mukaan eriar-

voista, sillä kaikilla ihmisillä ei ole samanlaisia lähtökohtia tai mahdollisuuksia hyvinvoinnin toteutumiselle.

Perinteisesti hyvinvoinnin tulkintakehikko on jaettu subjektiiviseen ja objektiiviseen hyvinvointiin. Subjektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen omaa kokemusta omasta hyvinvoinnistaan ja objektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan ulkoisia reunaehtoja, joilla pyritään määrittämään ja arvioimaan ihmisten hyvinvointia (Vornanen 2001, 21). Sekä objektiivista että subjektiivista näkökulmaa tarvitaan. Vornanen mukaan (2001, 21) objektiivisilla mittareilla voidaan seurata väestötasolla hyvinvointia sekä sen muutoksia ja uhkia. Näillä objektiivisilla mittareilla saadaan selville, miten hyvinvointi ja eriarvoisuus jakautuvat eri väestöryhmien kesken. Subjektiivisella hyvinvointitiedolla saadaan taas tietoa ihmisten omista arvioista hyvinvoinnistaan ja sen edistämisestä (Vornanen 2001, 22).

Vornanen (2001, 27) mukaan erilaiset subjektiiviset mittarit antavat tärkeää tietoa lasten hyvinvoinnista ja täydentävät objektiivisten mittareiden antamaa tietoa. Objektiivinen elintaso ja subjektiiviset kokemukset hyvinvoinnista ovat Allardt (1980, 10) mukaan toisistaan irrallisia ja riippumattomia. Allardt (1980, 10) korostaa hyvinvoinnin subjektiivista näkökulmaa, hänen mukaansa ihmisten tulisi saada mahdollisuus kertoa hyvinvoinnistaan omasta näkökulmastaan. Hyvinvoinnin mittaamisen haasteellisuutta lisää se, että sitä on vaikeampi havaita kuin hyvinvoinnin vastakohtaa pahoinvointia. Usein puhuttaessa hyvinvoinnista tullaankin keskittyneeksi vain hyvinvoinnin puutteeseen. (Hohti & Karlsson 2013,164; Amerijckx & Humblet 2013, 6.)

Kiilin (1998, 7) mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin mittaamisen lähtökohtana tulisi pitää Yhdistyneiden Kansakuntien (jatkossa YK) lapsen oikeuksien sopimuksen sisällön kolmea ulottuvuutta. Nämä ulottuvuudet ovat: lasten suojeleminen ja hoito, lasten oikeus osallistumiseen ja osallisuuteen sekä lasten osuus yhteiskunnallisista voimavaroista (Kiili 1998, 7). YK:n lapsen oikeuksien sopimus koskee sopimusvaltioissa lapsen elämää niin kotona kuin sen ulkopuolella esimerkiksi päiväkodissa, koulussa ja terveydenhuollossa (Aira ym. 2014, 7).

Opetus ja kulttuuriministeriön kehittämien *Lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreiden* avulla pyritään selvittämään, kuinka Lapsen oikeuksien sopimus toteutuu, sekä millaista lasten hyvinvointi on alueittain (OKM 2011, 8). Nämä Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit eivät sovellu kuitenkaan kovin hyvin alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin selvittämiseen (OKM 2011, 40). On olemassa ylipäätään varsin vähän mittareita, joilla voidaan selvittää varhaiskasvatusikäisten lasten hyvinvointia. Olemassa olevat mittarit ovat pääasiassa keskittyneet enemmänkin lasten kehityksen ja sen viivästymien seuraamiseen kuin laajempaan käsitykseen lasten objektiivisesta tai subjektiivisesta hyvinvoinnista (Lewis 2016, 41). Synä Lewis (2016, 37–39) pitää tähän hyvinvointi -käsitteen abstraktisuutta ja moniulotteisuutta sekä lasten kognitiivisen kehityksen tasoa, jotka luovat haasteen laajan aineiston keräämiseksi mitta-reiden luomista varten.

Käsityksemme lapsista ja lapsuudesta vaikuttaa siihen, minkälainen asema lapsille hyvinvointitiedon tuottajina muodostuu. Hyvinvointitietoa voidaan Helavirran (2011, 17) mukaan tarkastella lapsia koskevana hyvinvointitietona tai lasten tuottamana hyvinvointitietona. Lapsia koskevalla hyvinvointitiedolla tarkoitetaan aikuisten tuottamaa tai aikuislähtöistä tietoa, jossa lapset on joko ohitettu tiedontuottajina tai heidät on objektivoitu metodologisin keinoin (Helavirta 2011, 17). Lasten tuottamalla hyvinvointitiedolla tarkoitetaan taas lasten kanssa tuotettua hyvinvointitietoa. Tässä näkökulmassa lapset nähdään aktiivisina toimijoina ja oman elämänsä asiantuntijoina (Helavirta 2011, 17, 34).

Lapsuudentutkimukselle, jota tämä tutkielma edustaa, on ominaista pyrkimys ymmärtää lapsia ja lapsuutta lasten itsensä näkökulmasta. Lahikaisen (2001, 33) mukaan aikuisilta saatu tieto lapsesta voi olla monista tekijöistä johtuen vinoutunutta tai harhaista ja siksi lapset voivatkin antaa itse sellaista tietoa, jota ei ole saatavilla muilta. Tässä tutkielmassa on tavoitteena päästä käsiksi juuri lasten omiin ajatuksiin ja näkemyksiin omasta hyvinvoinnistaan ja siihen liittyvistä tekijöistä päiväkodissa.

2.2 Näkökulmia hyvinvointiin

Hyvinvoinnille on monia eri lähestymistapoja. Salmen ja Lipposen (2013, 3) mukaan osa hyvinvoinnin lähestymistavoista painottaa ihmisten tarpeiden täyttymistä ja osa taas ihmisten käytettävissä olevia voimavaroja. Näiden lähestymistapojen välinen ero on se, että tarvepohjainen lähestymistapa tarkastelee hyvinvointia toteutuneena tilana ja resurssipohjainen toteutuvana tilana, nämä kaksi lähestymistapaa eivät ole kuitenkaan toisiaan poissulkevia, vaan osa hyvinvointiteorioista yhdistää näitä kahta näkökulmaa (Marski 1996, 12).

Maslow kuvaa hyvinvointia tilaksi, jossa ihmisen keskeiset tarpeet tulevat tyydytetyksi. Maslowin (1987) teoriassa hyvinvoinnin perustana toimivat ihmisen fysiologiset perustarpeet, jotka ovat ihmisen hengissä selviytymisen perusedellytykset. Fysiologisia perustarpeita ovat muun muassa ravinto, ilma ja vesi. Fysiologisia tarpeita seuraavat turvallisuuden, rakkauden, arvonnannon sekä itsensä toteuttamisen tarpeet (Maslow 1987, 56–59). Mallin ajatuksena on, että vasta, kun edellisen tason tarve on riittävässä määrin tyydytetty, ihminen voi alkaa pyrkiä kohti seuraavaa tasoa. Kaksi ensimmäistä tasoa ovat puutostarpeita, joilla on selkeä yläraja, kun taas seuraavat kolme tasoa ovat kehitystarpeita, joille on haasteellisempaa asettaa selkeää täyttymisen rajaa. (Maslow 1987, 56-59; Allardt 1980 41-42.) Teoriasta on käytetty nimitystä Maslow'n tarvehierarkia ja sitä kuvataan usein pyramidin tai portaiden muodossa.

Maslowin tapaan myös Erik Allardt (1980, 21) kuvailee hyvinvointia tilaksi, jossa ihmisen on mahdollista saada keskeiset tarpeensa tyydytetyksi. Allardt (1980, 38) jakaisi kuitenkin hyvinvoinnin kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat: *yhteissuhteet* (loving), *elintaso* (having) ja *itsensä toteuttaminen* (being). Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) on kuvattu, mistä tekijöistä nämä hyvinvoinnin osa-alueet koostuvat.

TAULUKKO 1. Allardtin hyvinvoinnin kolmijako (Allardt 1980, 32–39).

Yhteissuhteet (loving)	Elintaso (having)	Itsensä toteuttaminen (being)
-perheyhteisyys -ystävyyssuhteet -paikallisyhteisyys	-terveys -tulot -asumistaso -koulutus -työllisyys	-mielekäs vapaa-ajan toiminta -arvonanto -korvaamattomuus -poliittiset resurssit

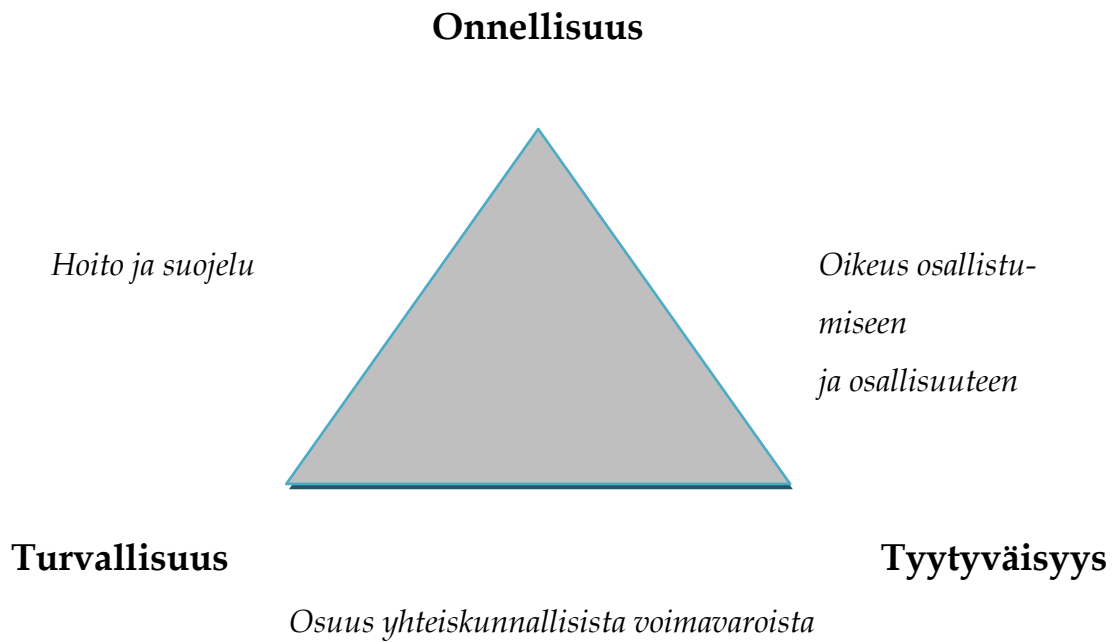
Allardtin hyvinvoinnin kolmijaossa yhteissuhteiden ulottuvuuden taustalla on näkemys jokaisen ihmisen perustarpeesta kokea läheisiä ja vastavuoroisia suhteita toisiin ihmisiin. Näitä yhteissuhteita voidaan tarkastella eri mittakaavoissa perhe- ja ystävyys-suhteista aina laajempiin yhteisöihin, joihin ihmiset kuuluvat. Elintaso -ulottuvuuden taustalla on ajatus käytettävissä olevista resursseista, joiden avulla ihminen voi tyydyttää omat perustarpeensa. Itsensä toteuttaminen -ulottuvuuden taustalla on näkemys siitä, että jokainen ihminen tarvitsee osakseen arvonantoa ja kunnioitusta, mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämänsä sekä mahdollisuuden toteuttaa itseään voidakseen hyvin yhteisössä, joissa elää. (Allardt 1980, 39–40, 42–43, 47–49.) Allardtin teoria hyvinvoinnin ulottuvuuksista edustaa pohjoismaista hyvinvoinnin tutkimusperinnettä ja on suunnannut pitkälti suomalaista sekä pohjoismaista hyvinvointitutkimusta. (Saari 2011b, 43–44; Simpura & Uusitalo 2011, 112–113).

Kiili (1998, 17) esittää Allardtin hyvinvoinnin osatekijöiden muokkaamista lapsilähtöisemmiksi lasten hyvinvoinnin tarkastelua varten lapsen oikeuksien sopimuksen ulottuvuuksien pohjalta. Hän vaihtaisi being-kategorian doing-kategoriaksi ja loving-kategorian belonging-kategoriaksi. (Kiili 1998, 17). Belonging -kategoria pitää sisällään lapsen oikeuksien sopimuksen

hoito- ja suojelunäkökulman, Having -kategoria osuus yhteiskunnallisista voimavaroista -näkökulman ja doing -kategoria oikeus osallistumiseen ja osallisuuteen -näkökulman (Kiili 1998, 23). Tätä mallia kutsutaan lasten hyvinvoinnin kriteeristöksi (Kiili 1998, 23).

Lasten hyvinvoinnin kriteeristössä osuudella yhteiskunnallisista voimavaroista tarkoitetaan pääsyä osaksi yhteiskunnan taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä voimavaroja (Kiili 1998, 17). Tällaisia voimavaroja ovat esimerkiksi pääsy eri tiloihin kuten kouluun javarhaiskasvatukseen sekä pääsyä koulutuksen, kulutuksen ja tietoyhteiskunnan piiriin, omaehtoinen mielenkiintoinen tekeminen sekä aikuisten saavutettavuus. (Kiili 1998, 23). Osallistumisella ja osallisuudella tarkoitetaan lasten mahdollisuuksia vaikuttaa ja toimia omissa elämänpiireissään, kuten kotona, koulussa, päiväkodissa tai vapaaajallaan (Kiili 1998, 23). Hoito- ja suojelunäkökulma korostaa lapsista huolehtimista. Lapsen oikeus suojeluun ja hoitoon käsittää esimerkiksi terveyden, turvallisuuden, arvostuksen ja välitetyksi tulemisen sekä kuulumisen tunteet (Kiili 1998, 20, 23).

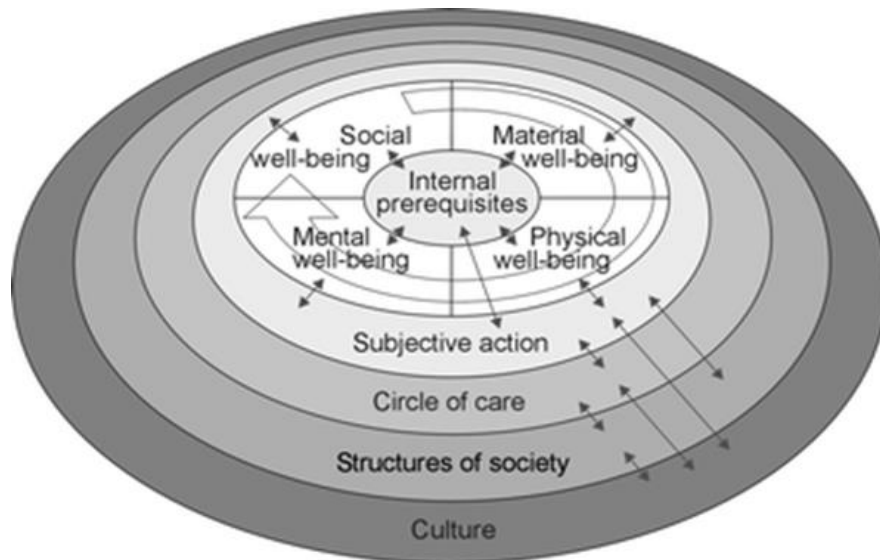
Allardt'n hyvinvoinnin osatekijöiden pohjalta, ja Kiilin hyvinvointikriteeristön pohjalta Vornanen (2001) on kehittänyt lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kolmion (kuvio 1).

KUVIO 1. Lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kolmio (Vornanen 2001).

Kolmio havainnollistaa, että lasten hoidolla ja suojelulla sekä osallisuudella voidaan edistää lasten *onnellisuutta*. Osallisuus ja osuus yhteiskunnan voimavaroista edistävät taas lasten *tyytyväisyyttä* ja hoidolla ja suojelulla sekä osuudella yhteiskunnan voimavaroista voidaan edistää lasten *turvallisuutta*. Lasten subjektiivinen hyvinvointi on siis Vornasen mukaan onnellisuutta, turvallisuutta ja tyytyväisyyttä. (Vornanen 2001, 26–27).

Minkkisen (2013) käsitys lasten hyvinvoinnista eroaa Kiilin ja Vornasen näkemyksestä lasten hyvinvoinnista. Minkkisen (2013) kehittämä lasten hyvinvointimalli (*the structural model of child well-being*) perustuu ihmiskuvaan, jossa lapset nähdään fyysispsykkissosiaalisina olentoina, jotka elävät ja toimivat materiaalisessa maailmassa vuorovaikutuksessa ihmisten ja instituutioiden kanssa keskellä kulttuuriympäristöä ja sen vaikutteita.

KUVIO 2. Lasten hyvinvointimalli, (the structural model of child well-being) (Minkkinen 2013).

Tässä mallissa (kuvio 2) hyvinvointi nähdään tilana, jossa lapsen niin fyysinen, sosiaalinen, psyykinen kuin materiaalinen tilanne on useammin positiivinen kuin negatiivinen. (Minkkinen 2013.)

Filosofi Martha Nussbaum (2006) määrittelee hyvinvoinnin Aristoteleen ajatusten pohjalta koostuvaan kymmenestä toimintakyvystä (capabilities) (Saari 2011b, 55 mukaan). Nämä kymmenen toimintakykyä ovat:

- *elämä* (normaalipituinen ja ihmisarvoinen)
- *ruumiillinen terveys*
- *ruumiillinen koskemattomuus*
- *aistit, mielikuvitus ja ajattelu* (mahdollisuus käyttää niitä ja vapaus ilmaista itseään)
- *tunteet* (oikeus tunteisiin ja niiden ilmaisuun sekä kiintymykseen)
- *käytännöllinen päättely* (mahdollisuus muodostaa käsitys hyvästä ja suunnitella omaa elämäänsä)
- *yhteenkuuluvuus*

- *muut lajit* (mahdollisuus huolehtia kasveista, eläimistä ja ympäristöstä)
- *leikki* (mahdollisuus kokea iloa, leikkiä, pelata ja harrastaa)
- *hallinta, työ- ja omistusoikeus.*

Nussbaum toteaa, että yhteiskunnan tulisi poliittisten periaatteiden avulla taata edellytykset kaikkien yllämainittujen toimintakykyjen toteutumiselle, sillä pelkkä resurssien jakamiseen perustuva hyvinvointi ei riitä, koska kaikilla ihmisillä on erilaiset tarpeet hyvinvointiresursseille ja niiden käytölle. (Saari 2011b, 55–56 mukaan.)

Vaikka edellä mainitut näkemykset hyvinvoinnista eroavat toisistaan, niille on yhteistä kuvata käsitystä hyvästä elämästä ja sen toteuttamisesta.

2.3 Sosiaalisten suhteiden merkitys lasten hyvinvoinnille

Monissa hyvinvointikäsitelmissä sosiaaliset suhteet ovat keskeisessä roolissa hyvinvoinnin määrittelyssä. Kiilin (1998, 18) mukaan sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa lasten hyvinvointia edistäviä voimavaroja ja niiden saavutettavuudella ja laadulla on tärkeä merkitys lasten hyvinvoinnille. Päiväkodissa lapsella on monia sosiaalisia suhteita niin päiväkodin kasvattajien kuin toisten lasten kanssa. Tässä tutkielmassa päiväkodin kasvattajilla tarkoitan lapsiryhmissä työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia, lastenhoitajia ja avustajia. Sosiaalisilla suhteilla tarkoitetaan Kauppilan (2011, 19) mukaan sosiaalisen vuorovaikutuksen luonnetta eli suhdetta toisiin lähellä oleviin ihmisiin.

Goswami tarkasteli tutkimuksessaan lasten ja aikuisten välistä suhdetta. Goswamin (2011, 584) mukaan erityisesti lapsen kokemus siitä, että on tullut väärin kohdelluksi aikuisen toimesta, heikentää lapsen hyvinvoinnin kokemusta. Hännikäisen (2015, 1) mukaan taas sensitiiviset ja väittävät aikuiset ovat keskeisessä asemassa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta päivä-

kodissa. Kernan, Singer ja Swinnenin (2011, 6) toteavat, että lasten hyvinvointia päiväkodin lapsiryhmässä edistää aikuisen toiminta kolmella eri tasolla. Nämä tasot ovat lasten yksilöllinen huomioiminen, lasten välisten kaverisuhteiden tukeminen sekä lapsiryhmän ohjus ja hallinta (Kernan ym., 2011, 6).

Lapsen vertaissuhteilla on oma erilainen merkityksensä lapsen hyvinvointiin verrattuna lapsen elämän läheisiin aikuisiin (Neitola 2013, 104). Vertaisilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat lapsen kanssa suunnilleen samalla tasolla kognitiivisessa, emotionaalisessa tai sosiaalisessa kehityksessä, useimmiten vertaiset ovat myös lasten ikätovereita, mutta aina näin ei ole (Salmivalli 2005, 15). Salmivallin (2005, 15) mukaan lapsen vertaissuhteet vaikuttavat lapsen hyvinvointiin ja kykyyn sopeutua eletyissä yhteisössä niin nyt kuin tulevaisuudessa. Vastavuoroisten vertaissuhteiden puute lapsuudessa saattaa lisätä lapsen syrjäytymisriskiä myöhemmin elämässä (Neitola 2013, 103). Myös Dunn (2004) toteaa, että positiiviseksi koetut sosiaaliset suhteet vertaisten kanssa toimivat lasten hyvinvoinnin perustana (van Hoogdalem, Singer, Eek & Heesbeen 2013, 236 mukaan; Puroila, Estola & Syrjänen 2012, 356 mukaan).

Goswami (2011) tarkasteli tutkimuksessaan myös lasten vertaissuhteiden yhteyttä lapsen subjektiiviseen hyvinvoinnin kokemukseen. Myönteisiksi koetut vertaissuhteet edistivät lapsen hyvinvoinnin tunnetta, kun taas kielteiset vertaissuhteet ja kiusatuksi tuleminen heikensivät lasten hyvinvoinnin tunnetta (Goswami 2011, 583–584). Lasten väliset vastavuoroiset vertaissuhteet eli ystävyysuhteet ovat ainutlaatuisia ja niiden tehtävät ja merkitykset vaihtelevat eri ikäkausina. Varhaiskasvatusikäisillä lapsilla ystävyysuhteissa korostuu yhteisen leikin merkitys. Ystävyysuhteiden tärkein ominaisuus on vastavuoroisuus eli molemminpuoliset myönteiset tunteet. (Salmivalli 2005, 35–36, 43.) Vertaissuhteiden ongelmiksi, jotka yleensä saattavat heikentää myös lasten hyvinvointi, Salmivalli (2005, 43) listaa torjutuksi tai kiusatuksi tulemisen sekä ystävän puuttumisen.

3 VUOROHOITO JA LASTEN HYVINVOINTI

3.1 Vuorohoito osana suomalaista varhaiskasvatusta

Suomalaisen varhaiskasvatuksen historialliset juuret ulottuvat 1800-luvun loppupuolelle. Ensimmäisten suomalaisten lastentarhojen ja -seimien toimintaperiaatteena oli vähäosaisten lasten auttaminen. Lastentarhojen syntymisen Suomeen merkittävimpinä vaikuttajina pidetään naisliikkeen toiminnan aktivoitumista sekä keskieurooppalaisten kasvatustilafilosofien kansansivistystä painottavien ajatusten leviämistä Suomeen. (Lehtinen 2003, 27.) Alkuvuosina lastentarhoja perustettiin enimmäkseen kaupunkeihin ja tehdaspaikkakunnille, ja nämä päivähoitopaikat olivat suunnattu pääasiassa kaikkein vähävaraisimmille lapsille ja niiden tarkoituksena oli parantaa lasten elinoloja (Hänninen & Valli 1986, 106). Nykyään varhaiskasvatus nähdään tärkeänä osana lapsen elinikäisen oppimisen polkua. Kun aiemman päivähoitolain mukaan päivähoiton tehtävä oli tukea vanhempien antamaa kotikasvatusta ja hoitaa lapsia vanhemman työssäkäynnin ajan, uuden varhaiskasvatuslain myötä painopiste siirtyi lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen, lapsen osallisuuden lisäämiseen ja oppimisen tukemiseen. (Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila 2017, 25, 29.)

Vuorohoito on osa tätä suomalaista varhaiskasvatusjärjestelmää. Malisen, Dahlblomin ja Tepon (2016, 13) mukaan vuorohoidolla tarkoitetaan varhaiskasvatusta, joka sijoittuu arkipäivien kello aamu kuuden ja ilta kuuden ulkopuolelle sekä viikonloppuihin ja juhlapyhiin. Sisällöllisesti vuorohoito on samanlaista kuin perusvarhaiskasvatus, mutta lasten päiväkotipäivät sijoittuvat

enemmän eri vuorokauden aikoihin kuin tavallista päiväkotia käyvien lasten päivät ja lapsen viikkorytmi on epäsäännöllisempi. Vuonna 2013 vuorohoitoon osallistui Suomessa 14 163 lasta, joka vastaa noin 7 % kunnalliseen varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista (THL 2014, 8). Varhaiskasvatuslain (2018, 13 §) mukaan kunnan on järjestettävä ilta - ja yöaikaan tapahtuvaa varhaiskasvatusta kaikille niille lapsille, jotka sitä tarvitsevat vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Toisin kuin päiväaikaan tapahtuvaan varhaiskasvatukseen, vuorohoitoon, eli ilta- ja yöaikaan tapahtuvaan varhaiskasvatukseen, lapsella ei ole kuitenkaan subjektiivista oikeutta, vaan lapsen huoltajien on tehtävä työssään epätyypillistä työaika, jotta lapsi voi osallistua vuorohoitoon.

Vuorohoidon järjestämisen käytänteet vaihtelevat kunnittain ja yksiköittäin riippuen lapsiperheiden tarpeista ja kuntien resursseista vuorohoidon järjestämiseen. Vuorohoito voidaan järjestää joko vuoropäiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitokodeissa, perhepäivähoitajan kotona tai lapsen omassa kodissa. (Malinen ym. 2016, 16.) Varhaiskasvatuslaki ohjaa järjestämään vuorohoidon aukioloaukoja perheen tarpeen mukaan ja sen päivittäinen kesto on oltava lapsen tarpeen mukainen (Varhaiskasvatuslaki 2018 5 §, 9 §).

Lasten ympärivuorokautinen varhaiskasvatus on suomalainen ilmiö. Monissa maissa pienten lasten kasvatus ja opetus sekä hoito ovat erillään toisistaan (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 12), joten niitä ei voi täysin verrata suomalaiseen vuorohoitoon. Suomen lisäksi vain Ruotsissa, Tanskassa ja Japanissa on tarjolla Suomen järjestelmään verrattavissa olevaa ympärivuorokautista varhaiskasvatusta, jossa yhdistyisi lasten hoito, kasvatus ja pedagogiikka (Malinen ym. 2016, 18–19). Esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Hollannissa, joissa vanhemmat tekevät verrattain pitkiä työpäiviä, ei ole juuri tarjolla lasten vuorohoitoa, joten vanhemmat turvautuvat yleensä yksityisten lastenhoitajien tai sukulaisten apuun lasten hoidon järjestämiseksi (Verhoef, Tammelin, Ray, Rönkä & Roeters 2015, 267; Malinen ym. 2016, 19). Myös Pohjois-Amerikassa päävastuu hoitopaikan järjestämisestä vanhemman työssäkäynnin ajaksi on lasten vanhemmilla, sillä kodin ulkopuolista hoitoa on vain hyvin harvoin saa-

tavilla (Strazdins, Korda, Lim, Broom & D'Souza 2004). Kansainvälisessä tutkimuksessa vuorohoidosta käytetään useimmiten termejä *center-based evening child care* (Anme & Segal 2003) ja *flexible child care* (De Schipper, Tavecchio, Van IJzendoorn & Linting 2003), jotka viittaavatkin enemmänkin vuorohoidon lasten hoidolliseen tehtävään enemmän kuin kasvatukselliseen ja opetukselliseen tehtävään.

Stathanin ja Mooneyn (2003, 7-12) mukaan syynä vuorohoidon kaltaisen varhaiskasvatuspalvelun vähäisyyteen on sen järjestämisen kalliit kustannukset, työntekijöiden vaikea sitouttaminen epätyypillisen työajan tekoon sekä vähäinen valtiotason ohjaus työn toteuttamiseen. Suomessakaan ei vielä toistaiseksi ole tarkempaa valtiontason ohjeistusta lasten vuorohoidon toteuttamiseen (ks. Vanas 2019).

3.2 Lasten arki vuorohoidossa

Aikuisten työnteko rytmittää ja rakentaa pienten lasten arkea. Lapset viettävät hyvin suuren osan elämästään varhaiskasvatuksessa ja harrastuksissa, ja heidän päiväkotipäivänsä saattavat olla usein jopa pidempiä kuin heidän huoltajiensa työpäivät (Kinos & Virtanen 2001, 141-142). Siksi ei olekaan merkityksetöntä, millaista lasten arki päiväkodissa on. Tarkkaa tietoa siitä, kuinka perheet käyttävät vuorohoitoa ja kuinka pitkiä ja millaisia lasten päivät vuorohoidossa ovat, ei ole juurikaan saatavilla. Perheet 24/7 -tutkimushankkeen selvityksen mukaan 14 prosenttia vanhemmista raportoi heidän lapsillaan olevan viikoittain yli kymmenentuntisia päiviä vuorohoidossa ja 27 prosenttia vanhemmista raportoi, että heidän lapsillaan on yli kymmenentuntisia päiviä muutaman kerran kuukaudessa (Malinen ym. 2016, 20).

Roosin (2015, 48) mukaan päiväkodin arjessa lapsille tarjottu tila muodostuu päiväkodin aikuisten rakentamista ja määrittämistä rajoista, jotka lapset täyttävät toiminnallaan. Nämä lapsia ympäröivät järjestykset, rutiinit,

rituaalit ja säännöt mukailevat usein aikuisten luomia aikatauluja ja työvuoroja (Lehtinen 2003, 32). Lehtisen (2003, 32) mukaan nämä aikuisten luomat rakenteet toimivat kuitenkin vain rajatusti lasten toiminnan viitekehyksenä ja päiväkodissa tapahtuu hyvin paljon myös sellaista lasten välistä toimintaa, jossa aikuinen ei ole välittömästi mukana. Päiväkodissa lasten arki muodostuu niin lasten keskinäisestä vuorovaikutuksesta kuin heidän kontakteistaan aikuisiin. Lasten toimiminen ikätovereiden kanssa eroaa heidän vuorovaikutuksestaan päiväkodin aikuisten kanssa (Roos 2016, 49). Tutkimuksessaan Roos (2016) tarkasteli myös lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Lasten suosikkeja päiväkotiarjessa olivat ystävät, leikit ja aikuisten huolenpito. Lasten inhokkeja taas olivat kiusaaminen sekä päiväunet ja piirit. Roosin mukaan päiväunista ja piireistä lasten mielestä teki epämukavia se, että piti olla paikallaan ja hiljaa. (Roos 2016, 78–79.)

Vuorohoidossa lapsen vaihtelevien hoitoaikojen vuoksi lapsen ihmissuhteet eivät ole täysin pysyviä, lapsi kohtaa useammin eri lapsia ja aikuisia kuin päiväaikaan päiväkotia käyvä lapsi. Myös lapsimäärässä on suurempaa vaihtelua koko päiväkotipäivän ajan vuoropäiväkodissa. Lasten päiväkotipäivät vuorohoidossa ovat hyvin yksilöllisiä, sillä ne mukailevat heidän huoltajiensa työaikoja (Sevón, Rönkä, Räikkönen & Laitinen 2017, 454–455). Sevónin ja kollegoiden (2017, 454–455) mukaan tämä tuottaa lapselle epäsäännöllisen päivä- ja viikkorytmin.

Vuoropäiväkodissa arkipäivien rutiinit ja päiväjärjestys muistuttavat tavallisen päiväkodin arkea (Hannuniemi 2011, 55–56) lukuun ottamatta sitä, että osa lapsista herää aamulla kodin sijasta vuoropäiväkodissa. Iltaisin vuoropäiväkodissa toimintaan kuuluu iltaunille valmistautumisen lisäksi esimerkiksi vapaata leikkiä, television katselua tai askartelua (Hannuniemi 2011, 55–56).

3.3 Lasten hyvinvointi vuorohoidossa

Päiväkodissa lapset ilmaisevat hyvinvointiaan tai pahoinvointiaan monin eri tavoin. Tutkimuksessaan lasten hyvinvoinnista kerronnallisesta näkökulmasta Puroila ja Estola (2012, 29) havaitsivat, että lasten itseilmaisua päiväkodissa kuvaa kokonaisvaltaisuus, kehollisuus, monikanavaisuus ja vuorovaikutuksellisuus. Lapset ilmaisivat hyvinvointiaan ja pahoinvointiaan puheen lisäksi esimerkiksi ilmeillä, eleillä, äänenpainoilla, toiminnalla, kehonkielellä, piirtämällä, laulamalla, liikkumalla ja leikkimällä (Puroila & Estola 2012, 29).

Vaikka vanhemmat raportoivat lastensa viihtyvän pääsääntöisesti hyvin vuorohoidossa (JAMK 2014), vuorohoito asettaa kuitenkin omanlaisensa haasteen lasten hyvinvoinnin toteutumiselle. Vaihtelevia vuorovaikutussuhteita ja jatkuvasti vaihtuvaa päivärytmiä voidaankin pitää suurimpana riskinä lapsen hyvinvoinnille, sillä pysyvämpi hoitosuhde takaisi lapselle tutut päiväkodin aikuiset ja jatkuvuutta lasten keskinäisiin kaverisuhteisiin (De Schipper ym. 2003, 301).

Lapset ovat usein myös vuorohoidossa ja erossa vanhemmistaan yhtäjaksoisesti pitkiä aikoja (Strazdins 2004). Toisaalta jotkut lapset saattavat olla taas vuorohoidossa vain harvoin tai lyhyitä aikoja, johtuen vanhempien työvuorosuunnittelusta, jolloin toinen vanhemmista voi olla useammin kotona lapsen kanssa (Sevón ym. 2017, 465). Tämä taas voi herättää huolen lapsen saaman varhaiskasvatuksen riittävydestä.

Hollantilaiseen tutkimuksen mukaan, jossa tarkasteltiin päivähoiton pysyvyyden, äidin kokeman stressin, lapsen temperamentin, kasvattajan ja lapsen välisen suhteen laadun sekä lapsen sosioemotionaalisen toiminnan välisistä yhteyksistä vuorohoidossa, lapset voivat paremmin, kun kasvattajat ja ryhmä ovat pysyviä päiväkodissa. (De Schipper ym. 2003, 317–321).

Osana Perheet 24/7-tutkimushanketta selvitettiin epätyypillistä työaikaan tekevien vanhempien työhön ja vanhemmuuteen liittyvän stressin yhteyttä arvioituun lasten hyvinvointiin vuorohoidossa, vanhempien kokemalla stressillä oli kielteinen vaikutus lasten hyvinvointiin päiväkodissa (Rönkä ym.

2014, 40). Röntgen ja tutkimusryhmän (2014, 40) mukaan tytöt olivat herkistyneet vanhempien vanhemmuuteen liittyvään stressiin, kuten väsymykseen kasvatustehtävässä ja vanhemmuuden kokemiseen työläänä. Pojat olivat taas herkistyneet vanhempien työperäiseen stressiin. Poikien hyvinvointiin vuorohoidossa kielteisesti vaikuttivat myös pitkät yhtäjaksoiset hoitajakset, yöt päiväkodissa sekä jatkuvasti muuttuvat hoitojärjestelyt (Rönkä ym. 2014, 40).

Kari-Vanhatalon ja Pukkilan (2013, 60) pro gradu -tutkielman mukaan epätyypillistä työaika tekevät vanhemmat raportoivat lapsillaan olevan enemmän tunne-elämän ja kaverisuhteiden ongelmia kuin muiden lasten vanhemmat. Tunne-elämän ongelmilla tarkoitetaan lapsen alakuloisuutta, itkuisuutta ja aikuisiin takertumista (Kari-Vanhatalo & Pukkila 2013, 60). Kaverisuhteiden ongelmilla tarkoitetaan taas hyvien ystävien puuttumista ja lapsen halua leikkiä mieluummin aikuisten kuin toisten lasten kanssa (Kari-Vanhatalo & Pukkila 2013, 60). Myös Strazdins kollegoineen (2004) ovat selvittäneet poikkeavien työaikojen vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Heidän mukaansa epätyypillisinä työaikoina työskentelevien vanhempien lapsilla on todennäköisemmin stressiin viittaavia sosioemotionaalisi vaikeuksia kuin muiden vanhempien lapsilla (Strazdins ym. 2004).

Salonen, Sevón ja Laakso (2018) havaitsivat tutkimuksessaan, että vuorohoidon vaihteleva rytmi aiheutti joillekin lapsille stressiä, väsymystä ja epävarmuutta, kun taas osa lapsista oli sopeutunut vaihtelevaan päivärytmiinsä osana omaa elämäänsä ja toimivat luottavaisesti vieraidenkin vuorohoidon kasvattajien kanssa. Kaikille lapsille vuorohoidolla ei ollut niin kielteisiä vaikutuksia kuin aiempi tutkimus oli osoittanut (Salonen ym. 2018).

Pelkkä lapsen käymä vuorohoito ja vanhemman tekemä epätyypillinen työaika eivät ole yksistään ratkaisevassa asemassa lapsen hyvinvoinnin kannalta. Varhaiskasvatusmuotoa ja siellä vietettyä aikaa tärkeämpää on Anmen ja Segalin (2003, 142) mukaan kodin kasvatusympäristö sekä lapsia kasvatavien ihmisten käyttäytyminen ja lapsen saamat positiiviset kokemukset. Myös Li ja kollegat (2014, 55–56) toteavat perustuen Bronfenbrennerin ekologiseen systeemitoriaan, että pelkästään vanhempien tekemä epätyypillinen työaika ei

ole yksissään riski lapsen hyvinvoinnille. Vanhempien tekemän epätyypillisen työajan lisäksi lasten hyvinvointiin vaikuttavat muun muassa perheen tulotaso, vanhemmuus, perheen sosiaalinen pääoma, kodin kasvuympäristö sekä lapsen ja vanhemman välinen suhde (Li, Johnson, Han, Andrews, Kendall, Strazdins & Dockers 2014, 55–56).

Rönkä ja tutkimusryhmä (2014, 39–40) toteavat, että hyvin toimiva kodin ja päiväkodin välinen kasvatusyhteistyö suojaa lasta vuorohoidon ja vanhempien tekemän epätyypillisen työajan haitoilta. Hyvään kasvatusyhteistyöhön kuuluu vanhempien ja työntekijöiden välinen keskinäinen kunnioitus, päiväkodin henkilökunnalta saatu lapsen kehityksen tuki ja mutkattomasti toimiva tiedon jakaminen (Rönkä ym. 2014, 40). Phillips ja Adams (2001, 35) toteavat, että vastuulliset kasvattajat ovat avainasemassa siinä, että lapsi voi hyvin vuoropäiväkodissa.

Siippaisen (2018, 4) mukaan vuorohoidon aamut ja illat mahdollistavat aikuisen antamaan huomion täysin yhdelle lapselle, sillä lapsia on päiväkodissa näinä aikoina suhteessa aikuisiin vähemmän kuin päiväaikaan, jolloin voidaan tarttua paremmin myös lapsen omiin toiveisiin.

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Varhaiskasvatuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on lasten hyvinvoinnin edistäminen. Lapsilta itseltään, varsinkin pieniltä lapsilta, harvoin kuitenkaan kysytään heidän näkökulmaansa omaan hyvinvointiinsa. Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, mistä lasten hyvinvointi vuorohoidossa koostuu ja mitä merkityksiä lapset antavat vuoropäiväkodissa sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin näkökulmasta. Päästäkseni tavoitteeseeni muodostin seuraavan kaltaiset tutkimuskysymykset:

1. Mitkä asiat lapset kokevat olevan yhteydessä heidän hyvinvointiinsa vuoropäiväkodissa?
2. Millaisia merkityksiä lapset antavat sosiaalisille suhteille vuoropäiväkodissa hyvinvoinnin näkökulmasta?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Laadullinen tutkimus tässä tutkimuksessa

Tutkittava ilmiö ohjaa ja suuntaa tutkimusotteen valintaa. Pohdittaessa valintaa laadullisen ja määrällisen tutkimusotteen välillä on huomioitava niiden ero. Ero on se, että määrällisen tutkimuksen avulla pyritään selittämään tutkittavaa ilmiöitä, kun taas laadullisen tutkimuksen avulla puolestaan pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiöitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72–72). Laadullisella tutkimusotteella voidaan myös päästä syvempään ymmärrykseen sosiaalisista ilmiöistä kuin määrällisellä tutkimusotteella (Silverman 2000, 8). Täyden ymmärryksen saavuttaminen ei ole kuitenkaan aina niin yksioikoista tai edes aina välttämättä mahdollista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 76–77). Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan saada tietoa siitä, millaisia kokemuksia, näkemyksiä ja ajatuksia tutkittavilla on tutkittavasta ilmiöstä, pitäen löydökset kuitenkin asiayhteydessään, ja yleistämättä niitä liikaa (Patton 2002, 145, 563; Kiviniemi 2018, 73). Pidin laadullisen tutkimusotteeni valintaa luonnollisena, sillä halusin päästä kiinni juuri lasten käsityksiin hyvinvointiinsa yhteydessä olevista tekijöistä vuorohoidossa.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista prosessimaisuus. Koska tutkija itse toimii aineistonkeruun välineenä, aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinat kehittyvät tutkimusprosessin edetessä (Kiviniemi 2018, 73, 76.) Oman tutkimusprosessin aikana muun muassa tutkimuksen näkökulma tarkentui vuorohoitoon ja tutkimuskysymyksistä jäi yksi pois aineistonkeruun myötä.

Tutkielmassani on piirteitä fenomenologisesta tutkimussuuntauksesta. Laineen (2001, 26-27) mukaan fenomenologisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisen suhdetta omaan elämäntodellisuuteensa, eli ihmisen kokemuksia ja näille kokemuksille annettuja merkityksiä. Perusoletuksena fenomenologisessa tutkimuksessa on, että kaikki merkitsevät jotakin (Laine 2001, 27). Fenomenologisen tutkimuksen tavoitteena ei ole kuitenkaan löytää yleistettävyyttä, vaan tutkia tietyn kulttuuripiirin ihmisiä ja heidän juuri sen hetkistä merkitysmaailmaansa yleistämättä näitä merkityksiä liikaa (Laine 2001, 28). Fenomenologinen tutkimussuuntaus näkyy pro gradu -tutkielmassani pyrkimyksenäni päästä käsiksi lasten vuoropäiväkodin sosiaalisille suhteille antamiin merkityksiin ja lasten kokemuksiin hyvinvointiinsa yhteydessä olevista tekijöistä vuoropäiväkodissa.

5.2 Lapset oman hyvinvointinsa asiantuntijoina

Lapsuudentutkimuksessa, jonka metodologiaan tämä tutkielma pyrkii, lapset nähdään aktiivisina toimijoina, jotka konstruoivat ja määrittelevät omia kokemuksiaan, muiden ihmisten elämää ja niitä yhteiskuntia, joissa elävät (O'Kane 2007, 136). Lapsuudentutkimuksen avulla pyritään luomaan moninaisempaa kuvaa lapsista ja lapsuudesta ja tutkimuskohteena ovat usein lasten oikeudet ja lasten hyvinvointi (Woodhead 2015). Lapsuudentutkimukselle onkin ominaista pyrkiä ymmärtämään lapsia ja lapsuutta lasten omasta näkökulmasta.

Lapsuudentutkimuksessa keskeinen periaate on kuunnella ja kuulla lasta sekä arvostaa lasta tutkimuksen tietolähteenä (Alanen 2009, 20-21). Uusiautinin ja Määtän (2013, 14-15) lapsuudentutkimus pyrkiikin pois juuri lasten tutkimisesta kohti lasten kanssa tutkimista. Lahikaisen (2001, 33) mukaan aikuisilta saatu tieto lapsesta voi olla usein monista tekijöistä johtuen vinoutunutta tai harhaista ja siksi lapset voivatkin antaa itse sellaista tietoa, jota ei ole saatavilla muilta.

Tässä tutkielmassa lapsia koskeva hyvinvointitieto on kerätty ja rakennettu lapsia itseään haastatteleamalla aikuisten haastattelemisen tai muiden tietolähteiden hyödyntämisen sijasta. Olen pyrkinyt tutkimusprosessini ajan kuulemaan mitä lapset itse kertovat hyvinvoinnistaan.

5.3 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu

Tutkimukseeni osallistui kolmetoista 4-6-vuotiasta lasta erään vuoropäiväkodin kolmesta eri lapsiryhmästä. Kahdessa lapsiryhmässä lapset olivat iältään 2-5-vuotiaita ja yhdessä esiopetusikäisiä. Haastatelluista lapsista yhdeksän oli tyttöjä ja neljä poikia. Lasten yksityisyyden suojaamiseksi tutkielmassa esiintyvät lasten nimet ovat pseudonyymejä lasten oikeille nimille. Haastattelut toteutettiin syksyllä 2018. Tutkimuspäiväkoti on auki ympärivuorokauden niin arkisin, viikonloppuisin kuin juhlapyhinäkin. Laadulliselle tutkimukselle on Pattonin (2002, 40) mukaan ominaista tutkia kiinnostuksen kohteena olevaa asiaa sen luonnollisessa ympäristössä.

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineisto kerätään usein harkinnanvaraisella otannalla, eli informantit valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tämän tutkielman otannan rajaaminen perustui käsitykseeni lapsen kielellisistä valmiuksista. Neljävuotiaana lapsen kieleen tulee mukaan enemmän kuvailevia sanoja tapahtumista ja toisista ihmisistä, joten lapsi pystyy paremmin kielen ja sanojen avulla ilmaisemaan sosiaalista todellisuuttaan (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 75). Neljävuotiaana lapsella on myös kykyä ja taitoa keskustella vastavuoroisesti toisten kanssa (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 75). Tähän käsitykseeni perustuen rajasin alle 4-vuotiaat lapset aineiston ulkopuolelle, jotta voisin hyödyntää valitsemaani aineistonkeruumenetelmää.

Tämän tutkielman aineistonkeruumenetelmäksi valitsin puolistrukturoidun haastattelun. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille informanteille samat ja he vastaavat kysymyksiin omin sanoin (Eskola &

Vastamäki 2015, 29). Puolistrukturoidun haastattelun etu Tuomen ja Sarajärven mukaan (2018, 88) on sen joustavuus, haastattelija voi tarkentaa ja syventää kysymyksiä tutkittavien vastauksiin perustuen. Koin joustavuuden olevan tärkeä tekijä lasten haastattelussa. Puolistrukturoidun haastattelurungon avulla saattoin esittää lapsille tarkentavia kysymyksiä heidän vastauksiinsa perustuen ja varmistaa, mitä lapsi vastauksellaan tarkoitti. Haastattelun avulla voidaan saada tietoa esimerkiksi haastateltavien kokemuksista, käsityksistä ja tunteista tutkittavaa ilmiötä kohtaan (Patton 2002, 4; Kirmanen 1999, 196). Haastattelu on Raittilan, Vuorisalon & Rutasen (2017, 313) mukaan vakiintunut yhdeksi lasten kuulemisen keskeiseksi menetelmäksi. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelun taustalla on tasa-arvoa korostava näkemys siitä, että lapsilla on mielipiteitä elämästään ja asioistaan, ja heillä on oikeus tulla kuulluksi niissä (Helavirta 2007, 629). Koin haastattelun avulla saavani parhaiten tietoa lasten itse tekemistä havainnoista ja tulkinnoista (ks. Kirmanen 1999, 196).

Haastattelujen kestot vaihtelivat noin viidestä minuutista viiteentoista minuuttiin. Yhteensä haastatteluja oli kahdeksan ja tein ne neljänä eri kertana. Haastattelutavaksi valitsin parihaastattelun omiin aikaisempiin kokemuksiini lasten haastattelemisesta perustuen. Tosin yhdessä haastattelussa haastateltiin kolmea lasta ja neljässä haastattelussa yhtä lasta johtuen siitä, että lapsia ei ollut haastattelukerroilla paikalla parillista määrää. Parihaastattelun avulla haastattelutilanteesta tulee vuorovaikutteisempi ja lapsi saa tukea vertaiseltaan mahdollisesti jännittäviltä tuntuvassa tilanteessa. Myös Hirsjärven & Hurmeen (2008, 63) mukaan pieniltä lapsilta on yleensä helpompi saada ryhmähaastattelun avulla mielipiteitä kuin muilla menetelmillä, sillä pienet lapset saattavat olla ujoja tai arkoja haastattelutilanteessa. Haastatteluparit valikoituvat päiväkotiryhmien varhaiskasvatuksen opettajan valitsemien pariin mukaan. Ryhmien opettajat tuntevat haastatteluun osallistuneet lapset parhaiten ja pystyvät täten muodostamaan lapsista parit, joiden välille muodostuu parhaiten keskustelua.

Koska hyvinvointi on moninainen ja abstrakti käsite, on tutkijan sovellettava haastattelukysymysten kieli koskettamaan lapsen kognitiivisia tai

toja ja elettyä elämää (Helavirta 2007, 632–633). Pysin haastattelukysymyksiä luodessani käsitteellistämään hyvinvointia lapsen kokemusmaailmaa koskeviksi sanoilla *hyvä olla ja paha olla*. Haastattelun alussa selvitin, mitä nämä käsitteet merkitsivät haastattelemilleni lapsille. Luodakseni haastattelutilanteisiin lisää vuorovaikutusta esitin lapsille myös kysymykset: *Haluatko vielä kertoa jotain ja haluatko kysyä minulta jotain*. Näillä kysymyksillä pyrin mahdollistamaan lapsille tilaisuuden kertoa mielessään olevat asiat, jotka eivät välttämättä tulleet kuulluksi muiden haastattelukysymyksien avulla. Muutama lapsi kertoi vielä lisää hyvinvoinnistaan vuorohoidossa avoimen kysymyksen avulla. Kaksi haastatelluista lapsista esitti minulle kysymyksiä, kun tarjosin siihen mahdollisuutta.

Haastattelukysymyksiä apuna käytin myös kuvakortteja (Liite 2), jos vaikutti siltä, että lapsen oli vaikea vastata puhuttuun kysymykseen. Kuvakorttien kuvat valitsin Papunet -kuvapankista (2019). Kuvapankin kuvat on tarkoitettu kommunikaation tukemista varten, jollainen haastattelutilanne myös oli. Kuvakorttien avulla pyrin tavoittamaan paremmin lapsen kieltä ja kommunikaationtapoja riittävän aineiston keräämiseksi (ks. Alasuutari 2005, 154). Valitsin kuvakortteihin kuvia, jotka kuvaavat yleisiä päiväkodissa päivittäin tapahtuvia toimintoja, kuten leikki, nukkuminen, ulkoilu ja syöminen. Pysin valitsemaan mahdollisimman kattavasti kuvia perushoitotilanteista lasten keskinäiseen toimintaan ja vuorohoidon arjessa toistuviin rutiineihin. Kuvakortteja käytin apuna kolmessa haastattelussa. Aineiston analyysiä toteuttaessani pyrin ottamaan huomioon sen, että en ollut johdattelut lasta valitsemaan jotakin tiettyä kuvaa, mikä saattaisi vääristää tuloksia.

Ennen aineistonkeruun aloittamista päiväkodissa hankin tarvittavat tutkimusluvut varhaiskasvatusorganisaatiolta, johon tutkimuspäiväkotini kuului, sekä vein tutkimuslupalomakkeet ja tietosuojailmoitukset lasten huoltajien täytettäväksi. Tutkimuslupalomakkeet ja tietosuojailmoitukset jaettiin 4 vuotta täyttäneiden lasten vanhemmille (60 lasta). Haastattelut tapahtuivat aamu- ja iltapäivisin, kun lapsiryhmissä oli meneillään leikkiaika. Hain lapsia haastateltavaksi heidän leikkiensä lomasta erilliseen tilaan, joka oli varattu

haastatteluja varten käyttöni. Haastattelun alussa kerroin lapsille kuka olin, ja millaista tutkimusta olin tekemässä sekä kysyin lapsilta, haluaisivatko he osallistua. Kerroin myös lapsille, että he voivat muuttaa mieltään tutkielmaan osallistumisesta missä vaiheessa tahansa. Lapset antoivat tutkimuslupansa kirjoittamalla nimensä paperiin ja laittamalla leiman oman nimensä viereen

Pyrin haastattelutilanteissa lapsilähtöisyyteen. Haastattelutilanteiden oli tarkoitus olla lapsille mukavia kokemuksia, joten pyrin tekemään niitä lasten ehdoilla. Esimerkiksi eräässä haastattelussa istuimme lapsen kanssa lattialla tekemässä haastattelua, koska lapsi niin toivoi. Myös jos lapselle tuli mieleen jokin tutkimuksen aiheeseen kuulumaton asia tai kysymys minulle, annoin lapsen kertoa asiansa ensin ennen kuin jatkoin haastattelua. Roosin & Rutasen (2014, 38) mukaan keskustelun rajoittaminen koskemaan ainoastaan tutkimuksen kannalta oleellisia teemoja saattaa viestiä lapselle, ettei hänen mielipiteistään olla kiinnostuneita oikeasti. Näillä valinnoilla pyrin rakentamaan minun ja lasten välille luontevaa vuorovaikutusta viestiäkseni lapsille, että olin kiinnostunut siitä, mitä he halusivat minulle kertoa. Haastattelun lopuksi kuuntelimme lasten kanssa nauhoitukselta, millaiselta keskustelumme kuulosti.

Haastattelujen jälkeen litteroin tekemäni haastattelut. Tein myös haastatteluista itselleni muistiinpanoja, jotta pystyisin myöhemmin muistamaan tarkemmin haastatteluissa tapahtuneita yksityiskohtia. Muistiinpanoja on käytetty aineistonkeruun sekä eettisten ratkaisujen ja tutkimuksen luotettavuuden kirjoittamisen apuna.

5.4 Aineiston analyysi

Aineiston litteroinnin jälkeen analysoin aineiston käyttämällä laadullista sisällönanalyysiä. Laadullisen sisällönanalyysin avulla pyritään systemaattisesti kuvaamaan kerätyn aineiston merkityksiä tutkimuskysymyksiä näkökulmasta (Schreier 2013, 3-4). Schreierin (2013, 4) mukaan laadullisella sisällönanalyysillä ei pyritä luomaan holistista kuvaa koko aineistosta, vaan keskittymään tiettyyn

valittuun näkökulmaan. Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä voidaan tehdä, joko aineisto- tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiä ohjaa itse aineisto ja taas teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston analyysiä ohjaa ennalta valittu teoria (Tuomi & Sarajärvi 2018, 112). Tässä tutkielmassa valitsin analyysitavaksi aineistolähtöisen analyysin, sillä halusin selvittää lasten todellisia näkemyksiä pohjaamatta niitä johonkin valmiiseen teoriaan. Kumpikin tutkimuskysymyksistä analysoitiin Milesin ja Hubermanin (1994) aineistolähtöisen laadullisen aineiston kolmivaiheisen analyysimallin mukaan.

Miles ja Hubermanin (1994) analyysimallin mukaisesti ensimmäisessä vaiheessa analysoitava aineisto redusoidaan eli pelkistetään ja samalla aineistosta karsitaan kaikki tutkimuksen teon kannalta epäolennainen tieto pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114 mukaan). Tämän jälkeen etsin auki kirjoitetusta haastatteluaineistosta tutkimukseni kannalta oleellisen informaation. Tutkimuskysymysten kannalta oleellisen tiedon etsin alleviivaamalla ne litteroiduista haastatteluista. Analyysiyksikköinä toimivat ajatuskokonaisuudet, jotka aineistosta löydyttyäni redusoin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114), eli pelkistin ne muuttamatta kuitenkaan ajatuskokonaisuuksien sisältöjä.

Prosessin toisessa vaiheessa, jota kutsutaan klusteroinniksi, pelkistetyistä analyysiyksiköistä pyritään löytämään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ryhmien muodostamiseksi. Näistä samaa asiaa kuvaavista käsitteistä pyritään muodostamaan luokkia, joille annetaan niitä kuvaavat nimet. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114.) Ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti etsin lasten hyvinvoinnilleen antamia merkityksiä vuorohoidon kontekstissa. Toisen tutkimuskysymyksen mukaisesti analyysin kohteena olivat vuorohoidon sosiaalisille suhteille annetut merkitykset.

Analyysin kolmas ja samalla viimeinen vaihe on abstrahointi eli käsitteellistäminen. Abstrahoinnissa aineistosta erotetaan tutkimuksen tavoitteen kannalta oleellinen tieto. Abstrahoinnin perusteella pyritään muodostamaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 114.) Tutkimuskysymyksen 1 abstrahoinnin perusteella muodostin yläluokat *Lasten hyvinvointia vuorohoidossa edistävät tekijät* ja *Lasten hyvinvointia vuorohoidossa heikentävät tekijät* sekä tutkimus-

kysymyksen 2 abstrahoinnin perusteella muodostin luokat *vuorohoidon aikuisille annetut merkitykset* ja *vertaissuhteille annetut merkitykset*. Analyysissä saadut tulokset on kuvattu sanallisesti luvussa 6 sekä taulukkomuodossa taulukoissa 2 ja 3.

TAULUKKO 2. Lasten hyvinvointia edistävät ja heikentävät tekijät vuorohoidossa.

Lasten hyvinvointia vuorohoidossa edistävät tekijät	<i>Leikki</i>	Valintojen tekeminen
		Päiväkodin tilojen monipuolinen käyttö
		Mielekäs tekeminen; ilo ja hyvä mieli
	<i>Arjesta poikkeavat tapahtumat</i>	Osallisuus
		Itselle tärkeiden asioiden esiintuominen
	<i>Luova tekeminen</i>	Itseilmaisu
Mielekäs tekeminen; ilo ja hyvä mieli		
Lasten hyvinvointia vuorohoidossa heikentävät tekijät	<i>Lapsen vointi ja mieliala</i>	Päivärytmi ei ihanteellinen
		Lapsen vireystila
		Erossaolo vanhemmista
	<i>Lepo ja nukkuminen vuorohoidossa</i>	Eri rutiinit kuin kotona
		Kavereiden puuttuminen
		Erossaolo vanhemmista
	<i>Kiusaaminen ja keskinäiset ristiriidat</i>	Kielteinen vaikutus vertaissuhteisiin
		Kielteiset tunteet

TAULUKKO 3. Lasten sosiaalisille suhteille antamat merkitykset.

Vertaissuhteille annetut merkitykset hyvinvoinnin näkökulmasta	<i>Vertaissuhteet</i>	Kaverisuhteet
		Kaverit samaan aikaan läsnä vuorohoidossa
	<i>Yhteinen tekeminen</i>	Leikki
Vuorohoidon aikuisille annetut merkitykset hyvinvoinnin näkökulmasta	<i>Järjestyksen ylläpito</i>	Sääntöjenrikkomiseen puuttuminen
		Kiusaamiseen ja ristiriitoihin puuttuminen
	<i>Huolenpito</i>	Avun saaminen aikuisilta
		Aikuisten antama hoiva ja huolenpito
	<i>Lasten ja aikuisten välinen myönteinen vuorovaikutus</i>	Aikuiset kuuntelevat lasta
		Yhteinen huumori

5.5 Eettiset ratkaisut

Tärkeimpiä huomioitavia asioita tieteellistä tutkimusta tehtäessä on noudattaa hyviä tieteellisiä käytänteitä ja pohtia kriittisesti niitä eettisiä ratkaisuja, joita joutuu tekemään jokaisessa tutkimuksen teon eri vaiheissa. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin kuuluu esimerkiksi huolellisuus, tarkkuus ja rehellisyys tutkimuksen kaikissa vaiheissa, niin tulosten tallentamisessa ja esittämisessä kuin tutkimuksen ja sen tulosten arvioinnissakin kuin myös toisten tutkijoiden työn kun-

nioittaminen asianmukaisin lähdeviittein (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6; EECERA 2015, 7,10).

Ennen tutkimuksen teon aloittamista on hyvä pohtia sen aiheuttamia mahdollisia haittoja tutkittaville. Ruoppilan (1999, 29) mukaan etenkin silloin, kun tutkimus kohdistuu lapsiin, ei tutkimukseen saa liittyä minkäänlaisia riskejä, jotka saattavat aiheuttaa haittaa lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Silloin, kun tutkimukseen osallistujat ovat lapsia, tulee myös tutkimuksen toteuttamisessa noudattaa aivan erityistä eettistä herkkyyttä. Lapsen ajatusten ja mielipiteiden kunnioittaminen, lapsen suojeleminen tutkimuksen haitoilta sekä lapsen yksityisyyden suojeleminen ovat tärkeitä huomioitavia asioita aikuisten toimesta lapsia tutkittaessa (Estola, Kontio, Kyrönniemi-Kylmänen & Viljamaa 2010, 185). Olen pyrkinyt tämän tutkielman teossa ja raportoinnissa noudattamaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä, kunnioittamaan lasten erityistä asemaa informantteina ja pohtimaan kriittisesti tekemiäni eettisiä valintoja.

Ennen aineiston keruun aloittamista hankin tarvitsemani tutkimusluvat. Silloin kun tutkimuksen informantteina toimivat lapset ja haastattelut toteutetaan muualla kuin lapsen kotona, on tutkimuslupaprosessiin kiinnitettävä erityistä huomiota. Alaikäisiä haastatellessa tulee tutkimuslupaa kysyä aina lapsen huoltajalta (Raittila ym. 2017, 316). Koska lasten haastattelut tapahtuivat lasten päiväkodeissa, tutkimuslupa tarvittiin myös varhaiskasvatusorganisaatiolta, johon tutkimukseen osallistunut päiväkotikuulu (Ruoppila 1999, 35). Koska tutkimusprosessin aikana käsiteltiin henkilötietoja, jaoin lasten huoltajille myös tietosuojailmoituksen. Tietosuojailmoituksessa tulee kuvata muun muassa, mitä henkilötietoja käsitellään, kuinka niitä käsitellään ja kuinka kauan niitä talletetaan (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2018).

Vaikka lapsen huoltajalla on päätösvalta lapsen tutkimukseen osallistumisesta, tutkimuslupaa tulisi kysyä myös lapselta itseltään (Raittila ym. 2017, 316). Kysymällä tutkimuslupaa myös lapsilta itseltään konkretisoidaan lapsille heidän oikeuttaan päättää itse tutkimukseen osallistumisesta ja osallistumattomuudesta. Pyrin informoimaan lapsia tekemästäni tutkimuksesta lapsilähtöisesti niin, että he ymmärsivät mihin ovat osallistumassa. Tutkimuslupaa

pyysin lapsilta niin, että he kirjoittivat nimensä paperiin ja laittoivat leiman nimensä viereen. Korostin myös lapsille, että he voivat peruuttaa tai lopettaa tutkielmaan osallistumisen missä vaiheessa tutkielman tekoa tahansa. Lapsi saattaa herkästi suostua aikuisen pyyntöön, vaikka ei ehkä itse haluaisikaan osallistua tutkimukseen. Yksi lapsi ilmoitti haastattelun aikana, ettei hän halua vastata enää kysymyksiin, joten hänen kohdallaan haastattelu päättyi tähän ilmoitukseen (ks. EECERA 2015, 6). Eräässä haastattelussa lapsi ei vaikuttanut halukkaalta vastaamaan haastattelukysymyksiin, vaikka antoikin suostumuksensa tutkimukseen, joten hänen kohdallaan päätin lopettaa haastattelun aiemmin. Koska aikuisella on yleensä valta-asema suhteessa lapseen (Ruoppila 1999, 27–28), voi lapselle tulla tunne siitä, että hänen suostuttava aikuisen pyyntöön osallistua tutkimukseen, vaikka lapsi ei välttämättä itse haluaisikaan. Ruoppilan (1999, 39) mukaan lapsi saattaa myös tuntea tarvetta miellyttää aikuisia tai toimia niin kuin hän olettaa aikuisen toivovan. Aikuisen vastuulla on päättää haastattelu, jos lapsi vaikuttaa haluttomalta siihen osallistumaan (Roos & Rutanen 2014, 39).

Tutkimus- ja haastattelukysymyksiä laatiessa on tärkeää tarkastella niiden eettisyyttä. Niin tutkimuskysymysten kuin haastattelukysymystenkin tulee olla tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisia (EECERA 2015, 6). Haastattelun alussa kysytty kysymys lasten perheestä toimi lämmitelykysymyksenä purkamassa mahdollista jännitystä, jota lapsilla saattoi olla tutkimusta kohtaan. Koin lämmitelykysymyksien kysymisen perustelluksi, koska tuttujen kysymysten ja aiheiden avulla lapsen kokema mahdollinen jännitys uutta tilannetta kohtaan saattaisi hieman purkautua (ks. Kirmanen 1999, 204–205). Lasten vastauksia lämmitelykysymyksiin ei nauhoitettu, jotta vältettäisiin tutkielman teon kannalta epäolennaisten henkilötietojen tallentuminen. Vaikka perhe on tuttu aihepiiri lapselle, omasta perheestä puhuminen saattaa olla myös joillekin lapsille sensitiivinen aihe (Helavirta 2007, 630; EECERA 2015, 6).

Tutkielman informanttien yksityisyyden suojaamiseksi tutkielmasa esiintyvät nimet ovat pseudonyymejä tutkittavien oikeille nimille. Kuulan (2006, 201) mukaan tutkimukseen osallistuneiden informanttien tunnistetta-

vuuden estäminen kuuluu ihmistieteiden tutkimuseettisiin normeihin. Haastateltujen lasten nimien lisäksi pseudonymisoin myös litteraateissa esiintyvät muiden lasten, aikuisten ja päiväkodin lapsiryhmien nimet. Pysin myös piilottamaan litteraateista ne yksityiskohtaiset tiedot, joista lapset, heidän mainitsemansa muut ihmiset tai heidän käymänsä päiväkotikielto olisi ollut tunnistettavissa.

Aineiston asianmukainen säilyttäminen on myös tärkeässä roolissa tutkimuksen eettisyyden kannalta (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013,6-7; EECERA 2015, 8). Tämän tutkielman aineistoa säilytettiin salasanalla suojatulla laitteella, jolle ulkopuolisilla ei ollut pääsyä. Aineisto hävitettiin tutkielmaprosessin päätteeksi, kuten tutkielmaan osallistuvien kanssa oli sovittu. (ks. Kuula 2006, 222; Kuula 2010, 213-214.)

6 TULOKSET

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä halusin selvittää, mitkä asiat lapset kokivat olevan yhteydessä heidän hyvinvointiinsa vuorohoidossa. Haastattelun alussa selvitin lapsilta, mitä heidän mielestään tarkoittaa, kun jollakin on hyvä olla. Lapset kuvasivat hyvän olon tuntuvaan *kivalta ololta, hyoältä mieleltä, iloiselta ja hymyltä*. Lisäksi lapset kertoivat hyvän olon tarkoittavan sitä, että *on kavereita, joku tykkää leikkiä mun kaa ja että saa leikkiä*. Kysyin myös lapsilta, mitä heidän mielestään tarkoittaa se, kun jollakin on paha olla. Tätä olotilaa lapset kuvasivat seuraavan kaltaisilla kuvauksilla: *surullinen, itkettää, tuntuu mustikalta, sattuu mahaan, kipeältä, on ikävä äitiä tai isää, ei ole kaveria ja on paha olo*.

Analyysissä muodostin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen kaksi yläluokkaa: hyvinvointia edistävät tekijät ja hyvinvointia heikentävät tekijät. Lasten hyvinvointia päiväkodissa edistivät arjesta poikkeavat tapahtumat, leikkiminen ja luova tekeminen. Lasten hyvinvointia vuorohoidossa heikensi lapsen vointi ja mieliala, lepo ja nukkuminen vuorohoidossa sekä kiusaaminen ja ristiriidat.

Koska päiväkodin sosiaaliset suhteet olivat lapsen hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä, tarkastelen niitä toisen tutkimuskysymyksen avulla. Aikuisille ja vertaissuhteille annetut merkitykset erosivat toisistaan, ja olen tarkastellut niitä erikseen. Aikuisille annetut merkitykset liittyivät aikuisen roolin huolenpitäjänä suhteessa lapsiin, kun taas lasten vertaisille antamat merkitykset liittyivät kaverisuhteisiin ja niiden olemassaoloon.

6.1 Lasten hyvinvointia vuorohoidossa edistävät tekijät

6.1.1 Arjesta poikkeavat tapahtumat

Lapset kertoivat, että heidän hyvinvointiaan vuorohoidossa edisti tavallisesta arjesta poikkeavat tapahtumat. Tällaisia tapahtumia olivat lasten mukaan päiväkodin lelupäivä ja erilaiset juhlat. Esimerkissä 1 lapset kertovat heille tärkeistä tavallisesta vuorohoidon arjesta poikkeavista tapahtumista.

Esimerkki 1

EV: Tuleeks teille mieleen muita juttuja, joista tulee hyvä olo päiväkodissa, muuta kuin ne sydänjuhlat?
(lapset kuiskivat toisilleen)
Essi: silloin ku tota saa tuoda lelun, silloin ku on lelupäivä
Senja: joo, silloin ku on lelupäivä

Lasten kertomat arjesta poikkeavat tapahtumat olivat yleensä sellaisia, joissa korostui lasten osallisuus. Lelupäivä ja sydänjuhlat olivat sellaisia tapahtumia päiväkodissa, joihin lapset saivat vaikuttaa enemmän itse kuin muihin arjen rutiineihin. Lelupäivänä lapset saavat tuoda päiväkotiin mukanaan itse valitsemansa lelun, jolla haluavat leikkiä toisten kanssa. Valintojen tekemisen, joka on osa osallisuutta, lisäksi lapsi voi myös valitsemansa lelun avulla ilmaista itselleen tärkeitä asioita. Sydänjuhlia ja niiden sisältöä lapset pääsivät itse suunnittelemaan saatuaan lasipurkin täyteen hyvien tekojen sydämiä, jolloin lapset pääsevät myös tekemään valintoja ja vaikuttamaan omaan olemiseensa vuorohoidossa. Tavallisesta arjesta poikkeavat tapahtumat toivat myös lapsille vaihtelua tavallisiin päiväkotipäiviin.

6.1.2 Leikkiminen

Leikkiminen oli kaikille haastatelluille lapsille tekeminen, joka tuotti hyvää mieltä päiväkodissa. Leikeiksi, jotka tuottivat hyvää mieltä ja iloa, lapset kertoivat muun muassa pelaamisen, salissa touhuamisen, barbeilla leikkimisen, koti-leikin sekä ulkona leikkimisen. Leikkiessään päiväkodissa lapset pääsevät tekemään itse valintoja siitä, mitä haluavat tehdä leikkiessään. Seuraavissa esimerkeissä Anton ja Kalle kuvaavat heille merkityksellisiä leikkejä, jotka ovat lisänneet heidän hyvinvointiaan päiväkodissa tuoden hyvää mieltä ja iloa lapselle.

Esimerkki 2

Anton: (katselee kuvakortteja ja osoittaa yhtä niistä) Tämä!

EV: ulkona leikkiminen vai? Onko se susta semmonen, että tulee hyvä olo päiväkodissa?

Anton: joo on

EV: Tuleeks sulla vielä jotain muuta mieleen? Semmosta mistä vois tulla hyvä olo?

Anton: sateella mä tykkään laskea liukumäkeä, sit luistaa kovaa, ni mä tykkään siitä

Esimerkki 3

Kalle: [--] tota kun me nähtiin illalla Juuson kaa [vuoropäiväkodissa] ja mentiin saliin, ja sit me vaan painittiin siellä

Mielekkään tekemisen lisäksi leikkiessään lapset pääsevät myös hyödyntämään monipuolisesti niin päiväkodin ulko- kuin sisätiloja. Koska iltaisin ja viikonloppuisin vuoropäiväkodissa on yleensä arkipäiviin verrattuna vähemmän lapsia, lapset voivat hyödyntää leikeissään myös muita kuin oman ryhmänsä tiloja, jolloin leikit voivat saada uusia ulottuvuuksia. Leikkiminen tuottaa lapsille paljon hyvää mieltä ja iloa. Leikki on lapsille luontainen tapa toimia ja tutkia heitä ympäröivää maailmaa, joten ei ole yllättävää, että leikki nousi niin vahvasti esiin hyvinvointia lisäävänä tekijänä päiväkodissa.

6.1.3 Luova tekeminen

Myös luova tekeminen oli lapsille hyvinvointia tuottava tekijä. Luovaan tekemiseen liittyi laulaminen, piirtäminen ja askartelu, kuten esimerkissä 4 Katri kertoo.

Esimerkki 4

Katri: no on kiva kun on piirtämässä ja askartelemassa
EV: joo, onks ne semmosia juttuja, että niistä tulee hyvä mieli vai?
Katri: joo [- -], niin ja laulaminen mun mielestä

Luovan tekemisen avulla lapset voivat ilmaista itseään ja kertoa heille merkityksellisistä asioista. Monille lapsille luova tekeminen on leikin tapaan itsessään jo mielekästä ja iloa tuovaa tekemistä, joka lisää hyvinvointia.

6.2 Lasten hyvinvointia vuorohoidossa heikentävät tekijät

6.2.1 Lapsen vointi ja mieliala

Heikentävästi omaan hyvinvointiin vaikuttavaksi liitettiin oma sen hetkinen vointi ja mieliala. Oma olotila ei liittynyt lapsilla suoranaisesti johonkin tekijään itse vuorohoidossa, vaan oli lapsen sisäinen tunne omasta kurjasta olostaan tai voinnistaan. Esimerkissä 5 Maija kertoo, että ei ole hyvä olla silloin, kun itsellä on nälkä ja ruoka ei ole itselle mieluisaa.

Esimerkki 5

Maija: [--] ei oo hauskaa silloin kun on nälkä ja silloin ku on ollu puuroo ni mä en tykkää
EV: joo, sä et tykkää puurosta vai?, jääkö siitä nälkä?
Maija: joo, paitsi helmipuurosta, kun siinä on voita, suolaa ja sokeria

Esimerkki 6

Senja: Sillon kun on känkkäränkkä

EV: Millon tulee semmonen känkkäränkkä?

Senja: Aina silloin kun on pitää herätä aikasin aamulla...mulla on melkein joka päivä känkkäränkkä, vaikka mä en sano sitä

Senja kuvaa edellisessä esimerkissä, sitä kuinka aikaiset aamuhäämmiset ja väsymys aiheuttavat hänessä ”känkkäränkkäolon”, jolloin häntä kiukustuttaa. Vuorohoidossa lapsen päivärytmi voi vaihdella paljonkin, ja päivärytmi ei ole aina ihanteellinen lapsen vireystilan kannalta. Lapsen vireystilaan saattaa vaikuttaa myös vaihtelevan päivärytmin lisäksi lapsen sen hetkinen mieliala. Muita omaan kurjaan olotilaan liitettyjä asioita olivat nälän ja aamuisen ”känkkäränkkäolon” lisäksi omien vanhempien ikävöinti. Muutama haastatelluista lapsista kertoi, että heille tuli kurja olo, kun heillä oli ikävä omia vanhempiaan.

Esimerkki 7

EV: no olisko joku semmonen asia tai juttu mikä tekee sen että on kurjaa tai ikävää olla päiväkodissa?

Anton: mmm... isä ikävä tai äitiä

Ikävän tunne vaikutti kielteisesti lasten mielialaan ja hyvän olon tunteeseen vuoropäiväkodissa sekä vaikutti lasten viihtymiseen vuorohoidossa.

6.2.2 Lepo ja nukkuminen vuorohoidossa

Lähes kaikki lapset kokivat vuorohoidossa nukkumisen heikentävän hyvinvointia. Lapset eivät liittäneet suoranaisesti itse nukkumista hyvinvointia heikentäväksi tekijäksi, vaan nukkuminen päiväkodin tiloissa koettiin epämiellyttäväksi. Vuorohoidossa nukkumiseen liitettiin niin päiväunien kuin yöunien nukkuminen vuorohoidossa. Varsinkin yöunien nukkuminen päiväkodilla oli lapsista epämieluisaa. Yksi haastatelluista lapsista toi kuitenkin esiin sen, että

jos nukkui yön päiväkodilla, ei tarvinnut herätä aamulla niin aikaisin, kuin kotona olisi tarvinnut herätä, jotta ehtisi aamulla päiväkodille ajoissa.

Esimerkki 8

Katri: yyymm, no oikeesti kyllä on ... tuo (osoittaa nukkumista esittävää kuvakorttia)

EV: nukkuminen vai?

Katri: joo, mä en oikeesti tykkää nukkua

EV: okei, et tykkää nukkua

Katri: kotona vaan tykkään

Esimerkissä 8 Katri kertoo, ettei pidä päiväkodissa nukkumisesta, vaan nukkuisi mieluummin omassa kodissaan. Lapsilla on yleensä nukkumaan menemiseen omat rutiiniinsa, jotka ovat lapselle tärkeitä. Nämä nukkumaan menemisen rutiinit voivat olla hyvinkin erilaiset vuoropäiväkodissa kuin kotona. Jotkut lapset voivat olla öitä vuorohoidossa vain harvoin, joten vuorohoidon iltarutiineista ei ehdi muodostua lapsille tuttuja. Lisäksi ollessaan yötä vuorohoidossa lapsi on erossa omasta vanhemmastaan pidemmän ajan kuin päiväaikaan vuorohoidossa ollessaan.

Esimerkki 9

EV: entä Kalle ja Sami, mikä se asia vois olla että tekee, sen että on kurjaa tai ikävää olla päiväkodissa?

Kalle: sillen ku joutuu olee yötä ja joku toinen [kaveri] ei ookkaan yötä

Sami: niin,se että ei oo kaveria

Esimerkissä 9 Kalle ja Sami kertovat, että yöunien nukkumisesta vuoropäiväkodissa tekee epämieluisaa se, että oma kaveri ei ole samaan aikaan paikalla. Johtuen lasten vaihtelevista hoitoajoista vuorohoidossa lapsi ei välttämättä ole samaan aikaan omien läheisten kavereidensa kanssa paikalla ilta- ja yöaikaan.

6.2.3 Kiusaaminen ja lasten keskinäiset ristiriidat

Kiusaaminen oli yksi tekijä, joka heikensi lasten hyvinvointia. Kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen herättivät lapsissa voimakkaita tunteita ja olivat keskeisin asia, jonka koettiin heikentävän omaa hyvinvointia päiväkodissa. Lapset toivoivat yleensä aikuisilta puuttumista tilanteisiin, joissa tapahtui kiusaamista.

Esimerkki 10

Sami: se olis kiva, jos [lapsen nimi] ei olis täällä

Kalle: se on kiusaaja

EV: sehän on kurjaa, jos joku kiusaa

Sofia: kukaan mun kavereista ei onneks kiusaa

Kalle: [lapsen nimi] oli Sinikelloissa meidän kaveri, mutta ei oo enää

EV: ai siks vai kun se kiusaa teitä?

Kalle: joo siks

Edellisessä esimerkissä Sami ja Kalle kuvaavat, kuinka eräs päiväkodin lapsista ei ole enää heidän kaverinsa, koska tämä on kiusannut heitä ja muita lapsia. Ristiriidat vertaisten kanssa oli tekijä, jonka lapset kokivat vaikuttavan heikentävästi heidän hyvinvointiinsa päiväkodissa. Vertaisten ”huono käytös” tai epätoivottu käytös olivat asioita, jotka lapset kokivat kurjaksi. Seuraavassa esimerkissä Maija kuvaa, kuinka hänestä on kurjaa tulla päiväkotiin, jos joku kavereista käyttäytyy epätoivotulla tavalla.

Esimerkki 11

Maija: no mä en oikeestaan tykkää jos, mulla on sellasia tuhmia kavereita, ni mulla on vähän kurjaa tulla [päiväkotiin]

Esimerkki 12

EV: okei, no mitkäs asiat tekee sen, että kurjaa ja tai ikävää olla päiväkodissa?

Sofia: se että joku kiusaa mua...siitä tulee paha mieli

Esimerkissä 12 Sofia kuvaa, kuinka hänelle tulee kiusaamisesta paha mieli. Kiusaaminen ja lasten keskinäiset ristiriidat aiheuttivat lapsissa kielteisiä tunteita, jotka heikensivät lasten hyvinvoinnin tunnetta vuorohoidossa. Kiusaaminen ja lasten väliset ristiriidat vaikuttivat myös kielteisesti lasten keskinäisiin vertais-suhteisiin, jopa lopettamalla kaverisuhteita.

6.3 Vertaissuhteille annetut merkitykset

Lasten vertaissuhteille antamista merkityksistä hyvinvoinnin näkökulmasta muodostin kaksi luokkaa. Nämä luokat olivat kavereiden läsnäolo ja kavereiden kanssa leikkiminen. Vertaissuhteet olivat lapsille tärkeimpiä ihmissuhteita päiväkodissa. Muutama vanhemmista haastatelluista lapsista toivoi, että päiväkodissa ei olisi ollenkaan aikuisia ja *haluttais olla yksin ja tehdä mitä me halutaan*.

6.3.1 Vertaissuhteet

Lapsille oli tärkeää, että heidän kaverinsa olivat paikalla vuoropäiväkodissa silloin, kun he itse olivat. Se, että joutui odottamaan kaverin saapumista päiväkotiin ja se, että lapsen kaveri ei ollutkaan hänen kanssaan samaan aikaan päiväkodissa, aiheutti lapselle kurjan tai ikävän olon. Kaverit olivat monelle lapselle keskeisessä roolissa hyvinvoinnin kannalta.

Esimerkki 13

EV: Mitäs teidän mielestä tarkoittaa, jos jollakin on hyvä olo, mitä se teidän mielestä tarkoittaa?

Meri: no musta ainakin tarkoittaa, että on hyvä mieli ja niinku että niinku sai kavereita [-]

EV: okei, no entäs sitten, jos jollakin on kurja olo tai ikävä olo, mitä se vois tarkoittaa?

Iida: sit pitää odottaa että kaveri tulee

Meri: niin tai sit voi olla ihan, että ei oo kaveria [- -]

Lapsille oli tärkeää olla samaan aikaan heille läheisten kavereiden kanssa päiväkodissa. Haastattelussa Kalle kertoi, että oli kurjaa lähteä ennen kavereita kotiin päiväkodista. Kalle kuvaa seuraavassa esimerkissä kokemaansa ulkopuolisuuden tunnetta, kun toiset lapset jäivät vielä päiväkodille hänen lähdettyään.

Esimerkki 14

Kalle: no on mulla semmosia [kurjia] päiviä

EV: no millasia ne on?

Kalle: jos mä oon puokkari ja kaikki muut on iltaan ja sit joutuu yksin leikkimään kotona

Sami: sä itkit siksi silloin kerran näin (matkii itkemisen ääntä)

Esimerkki 15

Katri: no jos jollakin ei oo kaveria ni sit voi vähän harmittaa

Esimerkissä 15 Katri kertoo, että kaverin puuttuminen voi harmittaa vuorohoidossa. Lapset kokivat, että kavereiden puuttuminen heikensi hyvinvointia vuoropäiväkodissa. Ylipäätään kaverisuhteiden olemassaolo vuoropäiväkodissa oli lapsille tärkeää. Koska vuoropäiväkodissa lasten päiväkotipäivät voivat olla hyvinkin vaihtelevia, lapsen läheisimmät kaverit eivät ole aina heidän kanssaan päiväkodissa samaan aikaan. Useat haastatelluista lapsista toivoivat, että heidän kaverinsa olisivat heidän kanssaan samaan aikaan paikalla vuorohoidossa. Kaverit olivat keskeisessä roolissa lasten hyvinvoinnin kannalta päiväkodissa.

6.3.2 Yhteinen tekeminen

Kaikki haastatellut lapset kertoivat haastattelun aikana leikin kavereiden kanssa olevan tärkeää hyvinvoinnin kannalta päiväkodissa. Leikki kavereiden kanssa tuotti lapsille iloa ja hyvää mieltä, ja oli lapsille tärkeä toiminta yhdessä vertaisten kanssa, kuten esimerkeissä 16 ja 17 lapset kertovat.

Esimerkki 16

EV: okei, no onks susta kaverit tärkeitä siinä että täällä on hyvä olla?

Matias: (nyökkää)

EV: Joo, no onks siinä joku syy että ne on tärkeitä?

Matias: no koska ne leikkii, ne kaverit mun kanssa

Esimerkki 17

EV: no mitkä asiat tai jutut tekee sen, että päiväkodissa on hyvä olla?

Iida: Mulla on silloin kivaa kun mä saan leikkiä kaverin kanssa

EV: joo-o

Meri: Musta on taas kivaa kun saan leikkiä Tonin kanssa My little ponya tai kotist, niin siitä tulee hyvä mieli

Leikkiminen kavereiden kanssa olikin yksi vertaissuhteille annetuista merkityksistä hyvinvoinnin näkökulmasta. Yhteinen leikki oli lapsille vertaissuhteiden tärkeimpiä toimintoja.

6.4 Vuorohoidon aikuisille annetut merkitykset

Vuorohoidossa työskentelee monia aikuisia eri ammattinimikkeillä. Tässä tutkielmassa päiväkodin aikuisilla tarkoitetaan päiväkodin lapsiryhmissä työskenteleviä varhaiskasvatuksen opettajia, lastenhoitajia sekä mahdollisia avustajia, eli päiväkodin kasvattajia. Suurin osa lapsista piti aikuisia tärkeänä hyvinvoinnin kannalta päiväkodissa. Lasten aikuisille antamat merkitykset erosivat lasten vertaisilleen antamista merkityksistä. Aikuisille annetut merkitykset liittyivät aikuisen rooliin huolenpitäjänä ja järjestyksen ylläpitäjänä sekä lasten ja aikuisten väliseen myönteiseen vuorovaikutukseen.

6.4.1 Järjestyksen ylläpito

Yksi lasten aikuisille antamista merkityksistä oli järjestyksen ylläpitäjä. Esimerkissä 18 lapset kuvaavat tapahtumaa, jossa aikuinen puuttui toisen lapsen toimintaan ruokailutilanteessa.

Esimerkki 18

Lida: no ne [aikuiset] tekee sen että jos tekee jotain tyhmää ne huolehtii ja sanoo että noin ei saa tehdä
Meri: niinku Toni repi lidan kädestä yhtä porkkanaa ja se meni rikki ja sit aikuinen sano siitä

Kiusaaminen ja lasten keskinäiset ristiriidat olivat tekijä, joka heikensi lasten hyvinvointia vuorohoidossa. Lapset pitivät tärkeänä sitä, että vuorohoidon kasvattajat puuttuivat sääntöjen rikkomiseen ja lasten keskinäisiin riitoihin, jotta päiväkodissa on hyvä olla.

6.4.2 Huolenpito

Toisena merkityksenä lapset pitivät sitä, että aikuiset pitivät heistä huolta ja auttoivat asioissa, joita he eivät vielä itse osanneet tehdä. Huolenpitoon lapset liittivät ruuan antamisen ja huolehtimisen esimerkiksi silloin, kun lapsi oli kaatunut tai kipeänä. Lapset pitivät myös tärkeänä, että aikuiset auttoivat heitä tarvittaessa asioissa, joita he eivät osanneet itse tehdä.

Esimerkki 19

EV: no mitäs ne tekee, aikuiset täällä?
Anton: ruokaa
EV: ruokaa joo-o
Anton: ...ja auttaa meitä jos ei osaa jotain... sitten ne laittaa lapsille lautaselle ruokaa

Esimerkki 20

Maija: ni että mulla oli pienten puolella sellanen juttu että, pienten puolella aikuinen antoi mulle lääkettä kun mä olin sairas, ni sitten jos mä olin sairas ni se antoi mulle mun omat lääkkeet
EV: joo, oliko se sitten hyvä, että se aikuinen huolehti siellä?
Maija: joo oli... ja sit mun piti mennä mun sänkyyn, mun yläsänkyyn siellä lepäämään

Maija kertoo esimerkissä 20, kuinka hän sai aikuisilta hoivaa ja huolenpitoa ollessaan sairaana. Lapsilla on lapsen oikeuksiin perustuen oikeus saada hoivaa

ja suojelua aikuisten toimesta. Huolenpidon saaminen aikuisilta lisäsi lasten hyvinvoinnin tunnetta vuorohoidossa.

6.4.3 Aikuisten ja lasten välinen myönteinen vuorovaikutus

Yhtenä lasten aikuisille antamista merkityksistä oli myös lasten ja aikuisten välinen myönteinen vuorovaikutus. Lapset liittivät aikuisten ja lasten väliseen vuorovaikutukseen kuulluksi tulemisen aikuisten toimesta ja lasten ja aikuisten välisen huumoriin hyvinvointia lisäävänä tekijänä.

Lapsille oli tärkeää, että aikuiset olivat läsnä ja paikalla lapsia varten. Lapsille oli merkityksellistä se, että aikuiset antoivat huomiota heille. Lapset pitivät tärkeänä sitä, että aikuiset kuuntelivat, mitä lapsilla oli heille kerrottavana:

Esimerkki 21

EV: no onks susta aikuiset tärkeitä sinä, että täällä päiväkodissa on hyvä olla?

Alisa: no on

EV: no miks ne on tärkeitä?

Alisa: no että voi kertoa aikuiselle.. että lapset voi kertoo aikuiselle juttuja ja ne kuuntelee

Kuulluksi tuleminen on yksi lapsen oikeuksista. Lasten hyvinvointia vuorohoidossa lisäsi se, että he saattoivat kertoa aikuisille asioita omasta elämästään ja aikuiset kuuntelivat heitä. Myös lasten ja aikuisten välinen huumori esiintyi lasten haastatteluissa:

Esimerkki 22

Iida: (nauraa) ja ne on hassuja

EV: okei, no milläläilla ne aikuiset on hassuja?

Iida: no ne näyttää meille hassuja juttuja

Lapset pitivät tärkeänä sitä, että aikuiset hassuttelevat aina välillä heidän kanssaan, jotta päiväkodissa oli hyvä olla. Yhteinen huumori lisäsi lasten ja aikuisten välistä läheisyyttä ja loi yhteenkuuluvuutta. Kuulluksi tuleminen ja kuulumisen tunne ovat keskeistä lasten hyvinvoinnin kannalta vuorohoidossa.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelua

Tutkielmassani tarkastelin lasten näkemyksiä hyvinvointiinsa yhteydessä olevista tekijöistä vuorohoidossa sekä lasten antamia merkityksiä vuoropäiväkodin sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin näkökulmasta. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä halusin selvittää, mitkä asiat lapset kokivat itse olevan yhteydessä heidän hyvinvointiinsa vuorohoidossa. Analyysissä muodostin seuraavat kaksi pääluokkaa: hyvinvointia edistävät ja hyvinvointia heikentävät tekijät. Lasten hyvinvointia päiväkodissa edisti leikkiminen, arjesta poikkeavat tapahtumat ja luovan tekemisen kautta. Lasten hyvinvointia päiväkodissa taas heikensivät ristiriidat vertaisten kanssa ja kiusaaminen, lapsen vointi ja mieliala sekä lepo ja nukkuminen vuorohoidossa.

Haastattelemani lapset mainitsivat leikkimisen ja luovan tekemisen hyvinvointia edistäviksi tekijöiksi. Leikkimisen ja luovan tekemisen voidaankin ajatella olevan haastattelemilleni lapsille mielekästä ja omaehtoista toimintaa, joka edistää heidän hyvinvointiaan tuottaen lapsille iloa ja hyvää mieltä. Leikkiminen on ylipäätään lapsille keskeinen tapa toimia ja leikki itsessään on lapsille mielihyvää tuottava tekeminen. Niin Allardt (1980) kuin Kiilikin (1998) mainitsevat omaehtoisen ja mielekkään tekemisen hyvinvointia edistäväksi tekijäksi. Vapaata leikkiaikaa voidaan pitää päiväkodissa lapsen ”vapaa-aikana”, sillä silloin lapsi voi itse pitkälti vaikuttaa siihen, mitä hän tekee, kuten esimerkiksi leikkii, piirtää tai lukee kirjoja. Valintojen tekemisen lisäksi lapsi pääsee

käyttämään vuoropäiväkodin niin sisä- kuin ulkotilojakin monipuolisesti. Kiiliin (1998) hyvinvointikriteeristön mukaan lasten hyvinvointia edistää mahdollisuus päästä käyttämään eri tiloja monipuolisesti.

Tavallisesta arjesta poikkeavat tapahtumat olivat myös tekijä, joka edisti lasten hyvinvointia vuoropäivähoitokodissa. Lasten mainitsemia arjesta poikkeavia tapahtumia olivat lelupäivä ja sydänjuhlat. Näihin päiväkodin tavallisesta arjesta poikkeaviin tapahtumiin lapset pystyivät itse vaikuttamaan. Lelupäivänä lapset saivat tuoda kotoaan mukanaan oman lelunsa ja sydänjuhlien sisällöt lapset pääsivät itse suunnittelemaan. Osallisuus onkin keskeisessä roolissa monissa hyvinvointi käsitteissä. Esimerkiksi Vornasen (2001, 26) Lasten subjektiivisen hyvinvoinnin kolmiossa osallisuus ja osallistuminen ovat yksi kolmesta hyvinvointia rakentavasta tekijästä. Osallistumisella ja osallisuudella tarkoitetaan lasten mahdollisuuksia vaikuttaa ja toimia omissa elämänpiireissään kuten esimerkiksi päiväkodissa (Kiili 1998, 23). Lelupäivänä lapsi voi tuoda esiin myös itselleen tärkeitä asioita oman kotoa tuodun ja itse valitun lelun avulla. Mahdollisuus kertoa itselle tärkeitä asioista lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, mikä on esimerkiksi Nussbaumin hyvinvoinnin toimintakyvyissä keskeistä hyvinvoinnin toteutumisen kannalta (Saari 2011b, 55–56 mukaan.)

Oma vointi ja mieliala oli myös yksi tekijä, jonka lapset kokivat heikentävän omaa hyvinvointiaan. Lasten mainitsemia kielteisiä, hyvinvointia heikentäviä oloiloja olivat nälkä, aikaisesta aamuhämmästä johtuva ”känkkäränkkä” sekä omien vanhempien ikävöiminen. Lasten kokema oma kielteinen oloila ei johtunut suoranaisesti jostakin päiväkodissa tai sen tavoissa toimia olevasta tekijästä, vaan lapsen omasta sisäisestä tunnetilasta. Nälkä ja mahdollinen aikaisesta aamuhämmästä johtuva väsymys ovat negatiivisia tunnetiloja, jotka saattavat hetkellisesti vaikuttaa voimakkaastikin sen hetkiseen subjektiivisen kokemukseen omasta hyvinvoinnista. Vuorohoidossa lapsen päivärytmi ei ole aina ihanteellinen lapsen kannalta, mikä voi vaikuttaa kielteisesti lapsen vireystilan vaihteluun. Omaan oloilaan, joka vaikutti kielteisesti hyvinvointiin, lapset mainitsivat ikävän omia vanhempia kohtaan. Vuorohoidossa lasten päiväkotipäivät voivat olla pitkiäkin ja lapsi on myös välillä yötä päivä-

kodilla. Näin ollen lapsi voi olla pitkänkin aikaa erossa omista vanhemmistaan. Ikävän tunne vanhempia kohtaan voi syntyä myös päiväaikaankin varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla.

Lisäksi vuorohoidossa nukkumisen lapset kokivat hyvinvointia heikentäväksi, erityisesti yöunien nukkuminen vuorohoidossa oli melkein kaikista lapsista epämieluisaa. Roosin mukaan päiväunista lasten mielestä teki epämukavaa se, että piti olla paikallaan ja hiljaa (Roos 2016, 78–79). Yöunien nukkumisesta päiväkodilla voi kenties tehdä epämukavaa se, että lapsi on erossa omista vanhemmistaan pidemmän ajan ja se, että nukkumaanmenoon on kotona omanlaisensa rutiinit, jotka saattavat poiketa päiväkodin iltarutiineista. Rutiinit ja se, että asiat tapahtuvat samalla tavalla ovat yleensä lapsille tärkeitä, jotta he tuntevat olonsa hyväksi ja turvalliseksi. Iltasin ja yöaikaan lapsen läheinen kaveri ei välttämättä ole samaan aikaan paikalla, mikä osaltaan voi vaikuttaa lapsen hyvinvoinnin tunteeseen, kun lapsi on yötä vuorohoidossa.

Lapset mainitsivat ristiriidat vertaissuhteissa ja kiusatuksi tulemisen hyvinvointia heikentäviksi tekijöiksi. Kiusaaminen ja ristiriidat vertaissuhteissa aiheuttivat lapsissa kielteisiä tunteita ja vaikuttivat kielteisesti lasten keskinäisiin suhteisiin. Salmivalli (2005, 43) toteaa, että kiusatuksi tuleminen voi heikentää lapsen hyvinvointia ja lisätä syrjäytymisen riskiä myöhemmin elämässä.

Toisessa tutkimuskysymyksessä halusin selvittää, mitä merkityksiä lapset antavat päiväkodin sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin näkökulmasta. Lapset antoivat eri merkityksiä päiväkodin aikuisille kuin toisille lapsille eli vertaisilleen. Vertaissuhteissa tärkeintä oli, että kavereita oli ylipäättään päiväkodissa, ja että kavereiden kanssa sai leikkiä yhdessä. Alle kouluikäisillä lapsilla vastavuoroisissa vertaissuhteissa korostuukin yhteisen leikin merkitys (Salmivalli, 43). Lapsille vertaissuhteissa yhteinen leikki on pääasiallinen tekeminen, jota tehdään ja joka yhdistää lapsia. Haastattelemilleni lapsille oli tärkeää, että kaverit olivat samaan aikaan heidän kanssaan päiväkodissa. Lapset kertoivat kavereiden puuttumisen aiheuttavan kielteisiä tunteita. Muutaman lapsen mielestä ei ollut hyvä tulla päiväkotiin silloin, kun omat kaverit eivät olleet siel-

lä ja yksi haastateltavista lapsista kertoi myös ulkopuolisuuden tunteesta, joka syntyy, kun itse lähtee aiemmin kotiin ja kaverit jäävät vielä päiväkodille. Kaverisuhteet ovat siis lapsille hyvin merkityksellisiä hyvinvoinnin näkökulmasta läsnäolon ja yhteisen tekemisen kautta.

Aikuisille annetut merkitykset erosivat vertaisille annetuista merkityksistä. Lapsille aikuisissa oli tärkeintä se, että nämä huolehtivat heistä ja auttoivat heitä asioissa, joita he eivät vielä itse osanneet tehdä. Lapset antoivat aikuiselle merkityksen järjestyksen ylläpitäjänä, joka puuttui lasten keskinäisiin ristiriitoihin ja yhteisten sääntöjen rikkomiseen. Lisäksi aikuisille annettiin merkitys yhteisen myönteisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Lapsille oli tärkeää, että aikuiset kuuntelivat heitä, ja että aikuisten ja lasten välillä oli yhteistä huumoria.

Kernanin ja kollegoiden (2011, 6) mukaan lasten hyvinvointia päiväkodissa edistää se, että aikuiset huomioivat lapset yksilöinä, tukevat lasten välisiä kaverisuhteita sekä ohjaavat ja hallitsevat lapsiryhmää. Tämä tulos on linjassa omien tulosteni kanssa. Haastattelemani lapset toivoivat, että päiväkodin aikuiset puuttuisivat lasten keskinäisiin ristiriitoihin ja toimisivat lapsiryhmän järjestyksen ylläpitäjinä. Kernanin ja kollegoiden (2011, 6) teoriassa näitä tuloksia voisi verrata lasten kaverisuhteiden tukemiseen sekä lapsiryhmän ohjaamisen ja hallintaan lasten hyvinvointia edistävänä tekijänä. Haastattelemini lapsille oli tärkeää lapsen ja aikuisen välinen myönteinen vuorovaikutus. Lapsille oli tärkeää, että aikuiset kuuntelivat, mitä heillä oli kerrottavana, ja että aikuisten ja lasten välillä oli yhteistä huumoria. Myös Kernanin ym. (2011, 6) mukaan se, että aikuiset huomioivat lapset yksilöllisesti, edistää lasten hyvinvointia päiväkodin lapsiryhmässä.

Lasten antamissa merkityksissä sosiaalisille suhteille näkyy lasten sosiaalisten suhteiden ero suhteessa vertaisiin ja aikuisiin. Lasten ja aikuisten välisessä suhteessa korostuu aikuisen vastuu lasten perusturvallisuudesta huolehtijana ja aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus. Lasten suhteet vertaisiin ovat tasavertaisempia. Vertaissuhteissa korostuu yhteinen tekeminen eli leikki sekä vastavuoroisten vertaissuhteiden olemassaolo.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullista tutkimusta tehtäessä tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tutkimusprosessin aikana tekemiään ratkaisuja ja huomioimaan samalla sekä analyysinsä kattavuuden että oman työnsä luotettavuuden (Eskola & Suoranta 2008, 208). Olen pyrkinyt kuvamaan tekemääni tutkimusta ja johtopäätöksiä avoimesti ja johdonmukaisesti, jotta tutkimukseni teko olisi läpinäkyvää ja toistettavissa.

Vaikka objektiivisuus on tutkimuksen teon peruslähtökohta, täydelliseen objektiivisuuteen laadullisessa tutkimuksessa on lähes mahdoton päästä. Tuomen ja Sarajärven (2018, 133) mukaan tutkija on aina väistämättä puolueellinen ja tulkitsee aineistoa omasta näkökulmastaan. Näin ollen joku toinen tutkimuksen tekijä olisi voinut päätyä eri tuloksiin kuin minä tulkitessaan samaa aineistoa. Merkittävin haaste aineiston analyysissä onkin pyrkiä oman subjektiivisen näkemyksen tiedostamiseen sekä sen huomioimiseen koko tutkimusprosessin ajan (ks. Eskola & Suoranta 2008, 210). Kun tutkimuksen informantteina on lapsia, haasteena on myös pyrkiä ymmärtämään lasten kokemusmaailmaa ilman minkäänlaisia ennakko-olettamuksia ja aikuiskeskeisyyttä sekä välttämään perusteettomien johtopäätösten tekemistä pohjautuen lasten vastauksiin. (Kirmanen 1999, 199–200.) Pyrin koko tutkimusprosessin ajan tiedostamaan omat ennakko-odotukseni ja käsitykseni, jotta ne eivät vaikuttaisi tutkimuksen analyysin tekemiseen ja sen myötä myös tuloksiin.

Keräämäni aineistoni on suhteellisen pieni, 13 osallistujaa, joten tulokset eivät ole täysin yleistettävissä. Toisaalta laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei olekaan pyrkiä aina löytämään yleistettäviä objektiivisia totuuksia, joten harkinnanvaraisen otannan pienuus ei ole sinänsä ongelma tutkielman luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta (Eskola & Suoranta 2008, 216). Aineiston kokoon vaikutti ennen kaikkea se, kuinka monen lapsen vanhempi lopulta antoi tutkimusluvan (15/60 lapsesta). Koen, että aineistoni on kuitenkin riittävä luomaan alustavaa kuvaa lasten näkemyksistä ja ajatuksista hyvinvoinnistaan vuorohoidossa.

Koska aineistonkeruumenetelmänäni toimi haastattelu, se luo tutkielman luotettavuuden pohdinnalle omia kysymyksiään. Pienet lapset haluavat usein miellyttää aikuisia ja eivät useimmiten halua vastustaa aikuisia (Kirmanen 1999, 200), siksi korostinkin haastattelun alussa lapsille, että haastattelukysymyksiin ei ole olemassa oikeita tai väriä vastauksia, vaan että haluan kuulla heidän omia ajatuksiaan ja näkemyksiään tutkittavasta asiasta. Lapsi saattaa vastata aikuiselle sen, mitä olettaa aikuisen haluavan kuulla, eikä välttämättä sitä, mitä itse oikeasti ajattelee. On myös mahdollista, mutta epätodennäköistä, että päiväkodissa on voitu valmistella lapsia etukäteen haastatteluja varten, mikä on voinut tässä tapauksessa vaikuttaa tutkimukseni tuloksiin.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 85) toteavat, että haastattelun etu aineistonkeruumenetelmänä on se, että kumpikin haastattelun osapuolista voi tarvittaessa oikaista mahdollisesti syntyneitä väärinkäsityksiä sekä selventää niin esitettyjä kysymyksiä kuin myös vastauksiakin. Tämä luo myös dilemman lasten haastattelemiselle, sillä lapset ovat helposti johdateltavissa (Kirmanen 1999, 199). Esitettäessä tarkentavia kysymyksiä lapsille on huomioitava, etteivät ne ole johdattelevia ja ohjaa lapsia vastaamaan haastattelijan toivomalla tai olettamalla tavalla. Pyrin analysoimaan kriittisesti, olivatko esittämäni tarkentavat kysymykset olleet liian johdattelevia ja jättämään selvän johdattelun kautta tulleet vastaukset analyysin ulkopuolelle. Johtuen opettajankoulutukseni myötä minulle muodostuneesta roolista olla lasten kanssa vuorovaikutuksessa opettaja ja kasvattaja, oli minun kiinnitettävä erityistä huomioita tapaani olla vuorovaikutuksessa haastattelemieni lasten kanssa (ks. Strandell 2010, 101). Pyrin haastattelutilanteissa olemaan objektiivinen kuuntelija ja kuulla sen, mitä lapset halusivat minulle kertoa.

Käytin apunani kuvakortteja (Liite 2) kolmessa haastattelussa tavoittaakseni paremmin lasten kieltä ja tapaa kommunikoida. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on oleellista, että aikuinen tavoittaa lasten tavan käydä vuorovaikutusta (Kirmanen 1999, 199). Käytin kuvakortteja apunani vain siinä tapauksessa, jos vaikutti, että lapselle ei tullut mieleen vastausta kysymääni kysymyksen. Pyrin näyttäväni kuvia lapsille olemaan johdattelematta lapsia vastaa-

maan jonkin tietyn vastauksen, vaan tarjosin kuvia enemmänkin lasten oman pohdinnan tueksi. Toisaalta kuvakorttien kuvien valitseminen oli jo itsessään johdattelua, sillä valitsemani kuvat ohjasivat lasten vastauksia ennalta valitsemaani suuntaan. Tehdessäni analyysiä pohdin kriittisesti, oliko lapsi mahdollisesti valinnut kuvan oman johdatteluni kautta vai oliko päätös täysin lapsen oma.

Osassa haastatteluista lapsia haastateltiin yksin, ja osassa kaksin tai kolmissin, sillä haastattelukerroilla lapsia ei ollut parillista määrää paikalla. Tämä on voinut vaikuttaa lasten vastauksiin ja heidän tapaansa toimia haastattelutilanteessa. Haastatteluissa, joissa haastattelin lapsia yksin, lapset olivat niukkaisempia kuin niissä haastatteluissa, joissa haastattelin kahta tai kolmea lasta.

Nauhoitin kaikki haastattelut, mikä vahvistaa tutkimukseni luotettavuutta. Nauhoittamisen myötä mitkään niin omani kuin lastenkaan kommentit eivät jääneet aineiston ulkopuolelle. Tein myös haastatteluista itselleni muistiinpanot, jotta muistaisin myöhemmin haastattelujen yksityiskohtia, jotka eivät välttämättä välittyisi nauhoituksista.

Yksi haastattelemistani lapsista oli minulle sattumalta entuudestaan tuttu. Lapsi ei kuitenkaan vaikuttanut haastattelutilanteessa siltä, että hän tunnisti minut, sillä edellisestä tapaamisestamme oli kulunut jo useampi kuukausi ja kohtasimme eri ympäristössä kuin yleensä. En koe, että tällä sattumalla oli vaikutusta tutkimukseni luotettavuuteen, sillä pyrin haastattelutilanteissa kohtelemaan lapsia tasavertaisesti, ja lapsi ei vaikuttanut haastattelutilanteessa tunnistavan minua. Ilmaisinkin lapselle vasta haastattelun päätyttyä, että olimme toisillemme entuudestaan tuttuja.

7.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Pro gradu -tutkielmani tulokset muodostavat kuvaa siitä, mitä näkemyksiä lapsilla on hyvinvointiinsa yhteydessä olevista tekijöistä vuoropäiväkodissa ja mitä

merkityksiä lapset antavat päiväkodin sosiaalisille suhteille hyvinvoinnin näkökulmasta. Koska hyvinvointi on historiallisesti määrittävää ja muuttuu jatkuvasti (Allardt 1980, 17), on sitä ja sen reunaehtoja aina aika ajoin tarkasteltava uudelleen. Tämänkaltaisen tutkielman voisi toteuttaa myös muissa varhaiskasvatusmuodoissa, kuten esimerkiksi ”tavallisessa” päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatuksessa. Näin saataisiin tietoa lasten hyvinvoinnista erilaisissa varhaiskasvatusmuodoissa.

Tässä tutkielmassa näkökulmana hyvinvointiin valitsin lasten sosiaaliset suhteet vuoropäiväkodissa. Jotta voitaisiin saada lisää tietoa lasten hyvinvoinnista vuorohoidossa, näkökulmaksi voitaisiin jatkossa valita esimerkiksi päiväkodin toimintaan tai toimintaympäristöön liittyviä näkökulmia, ja se, miten lapset kokevat niiden olevan yhteydessä omaan hyvinvointiinsa. Mielenkiintoista voisi olla tutkia myös sitä, mitä lapset haluaisivat muuttaa vuorohoidon toiminnassa, jotta heillä olisi siellä parempi olla.

7.4 Johtopäätöksiä ja loppupohdinta

Kuten tämän tutkielman alussa mainitsin, hyvinvointitutkimuksessa peruskysymys on *mitä hyvää elämä on* (Saari 2011a, 11). Tämän tutkielman tulosten perusteella voisi ajatella, että lasten näkökulmasta hyvä elämä vuoropäiväkodissa on kaverisuhteita ja leikkimistä kavereiden kanssa sekä nähdäksi ja kuulluksi tulemistä päiväkodin aikuisten toimesta. Hyvä elämä on myös turvallisuutta ja aikuisilta saatua hoivaa sekä tavallisesta arjesta poikkeavia tapahtumia.

Tuloksista on pääteltävistä, että vertaissuhteet ovat lapsille hyvin merkityksellisiä hyvinvoinnin kannalta. Lasten näkökulmasta vertaissuhteet olivat yhteydessä lasten hyvinvointiin päiväkodissa niin edistävästi kuin heikentävästikin. Vastavuoroiset vertaissuhteet edistivät lasten hyvinvointia, kun taas ristiriidat ja kiusatuksi tuleminen ja se, että lapsen kaverit eivät olleet samaan aikaan hänen kanssaan päiväkodissa, heikensivät lasten hyvinvointia

päiväkodissa. Salmivallin (2005, 35–36) sekä Dunnin (2004) mukaan positiiviset vertaissuhteet ovat keskeisessä roolissa lasten hyvinvoinnin kannalta (van Hoogdalem, ym. 2013, 236 mukaan; Puroila, ym. 2012, 356 mukaan). Lapset mainitsivat ristiriidat vertaissuhteissa, kiusatuksi tulemisen ja kavereiden puuttumisen hyvinvointia heikentäviksi tekijöiksi. Salmivalli (2005, 43) toteaa, että vastavuoroisten vertaissuhteiden puuttuminen ja kiusatuksi tuleminen voivat heikentää lapsen hyvinvointia ja lisätä syrjäytymisen riskiä myöhemmin elämässä Usein kiusatuksi tuleminen, ristiriidat vertaissuhteissa sekä kavereiden puute saattavat olla yhteyksissä toisiinsa

Se, että haastattelemani lapset käyvät vuoropäiväkotiä, näkyy tuloksissa eniten siinä, että lapset toivoivat kavereidensa olevan heidän kanssaan samaan aikaan päiväkodissa. Vuorohoidossa olisikin näiden tulosten perusteella tärkeää kiinnittää erityistä huomioita lasten keskinäisten kaverisuhteiden tukemiseen. Vuorohoitoon osallistuminen näkyy lasten vastauksissa myös siinä, että he toivoivat, että ei tarvitsisi olla yötä päiväkodissa.

Tulokset vahvistavat pitkälti sitä kuvaa lasten hyvinvointiin yhteydessä olevista tekijöistä, jonka aiemmat tutkimustulokset ovat luoneet. Tämän tutkielman tulokset luovat kuitenkin kuvaa siitä, mitä hyvinvointi on vuorohoitoa käyville lapsille juuri vuorohoidon kontekstissa, mikä on itsessään uutta tietoa, sillä sitä ei ole aiemmin juuri tutkittu. Tutkielma tuo esiin juuri lasten oman äänen ja näkökulman tutkitusta aiheesta. Lasten äänen esiin tuominen on tärkeää, sillä yksi keskeisistä YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen artikloista on, että lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä hänen elämäänsä koskevissa asioissa (Unicef 1989). Päiväkoti on yksi lapsuuden instituutioista, jolla on iso vaikutus lapsen elämään, joten on tärkeää kuulla lasta siinä, millaista hänen hyvinvointinsa päiväkodissa on. Tulokset antavat kuvaa siitä, mikä on juuri tutkimuspäiväkodin lapsille tärkeää hyvinvoinnissa, mikä jo itsessään on arvokasta tietoa. Tutkimuksen tulokset ovat lapsen omia yksilöllisiä näkökulmia ja ne saattavat vaihdella lasten välillä.

Toki on otettava huomioon hyvinvoinnin tutkimisen arvosidonnaisuus, sillä tutkijan omat arvostukset vaikuttavat aina hyvinvointitutkimuksen

tekoon, vaikka hän pyrkisikin ymmärtämään hyvinvointia rationaalisesti (Saari 2011a 13). Koska arvotin hyvinvointiteorioiden pohjalta sosiaaliset suhteet tärkeäksi osaksi hyvinvointia ja muodostin sen pohjalta tutkimuskysymyksen, saattoi tästä syystä niiden merkitys korostua myös omassa tutkimuksessani.

LÄHTEET

- Aira, T., Hämylä, R., Kannas, L., Aula, M.K. & Harju-Kivinen R. 2014. Lasten hyvinvoinnin tila kansallisten indikaattoreiden kuvaamana. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:4.
- Allardt, E. 1980. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Juva:WSOY.
- Alasuutari, M. 2005. Miten rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu, Tutkimus, Tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145-162.
- Amerijckx, G. & Humblet, P.C. 2013. Child well-being: what does it mean? Children & Society (2013).
- Anne, T. & Segal, U. A. 2003. Center-based evening child care: implications for young children's development. Early Childhood Education Journal, 30 (3), 137-143.
- De Schipper, J., Tavecchio, L., Van IJzendoorn M. & Lintin, M. 2003. The relation of flexible child care to quality of center day care and children's socio-emotional functioning: A survey and observational study. Infant Behavior & Development 2003 (26), 300-325.
- Dunn, J. (2004). Children's friendships. The beginnings of intimacy. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- EECERA. 2015. Ethical code for early childhood researchers. EECERA Working Group. <http://www.eecera.org/wp-content/uploads/2016/07/EECERA-Ethical-Code.pdf> (Viitattu 27.02.2019)
- Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M & Raittila, R. 2017. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 1-35.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 - Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-43.

- Estola, E., Kontio, M., Kyrönniemi-Kylmänen, T. & Viljamaa, E. 2010. Ethical Insight and Children Research. Teoksessa E-L. Kronqvist & P. Hyvönen (toim.) Insights and outlouds: Childhoodresearch in the North. Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö, 185–201.
- Eurostat (2014) Population in employment working during unsocial hours. Labour Force Survey. Population and social condition.
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> (Viitattu 7.1.2019)
- Goswami, H. 2011. Social Relationships and Children's Subjective Well-Being. Social Indicators Research Vol. 107, Iss. 3. 575-588.
- Hannuniemi, T. 2011. Kurkistus lapsen arkeen vuorohoidossa. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu, metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. Yhteskuntapolitiikka 72:6, 629–640.
- Helavirta, S. 2011. Lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja.
- Helsingin yliopisto 2014. Lapset kertovat hyvinvoinnistaan - kuka kuuntelee?
[https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/projects/lapset-kertovat-hyv\(f9ccbce-f45f-4892-b9e5-9706b5ee3538\).html](https://tuhat.helsinki.fi/portal/fi/projects/lapset-kertovat-hyv(f9ccbce-f45f-4892-b9e5-9706b5ee3538).html) (Viitattu 17.4.2018)
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytännöt. Helsinki: Gaudeamus.
- Hohti, R. & Karlsson, K. 2013. Lasta kannattaa kuunnella. Teoksessa J. Reivinen & R. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus.
- van Hoogdalem, A-G., Singer, E., Eek, A. & Heesbeen, D. Friendship in young children: Construction of a behavioural sociometric method. Journal of Early Childhood Research 11(3), 236–247.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin 2007.
- Hännikäinen, M. 2015. The teacher's lap a site of emotional well-being for the younger children in day-care groups. Early Child Development and Care, 185 (5), 752- 765.
- Hänninen, S-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki: Otava.
- JAMK 2014. Perheet 24/7 -tutkimuksen tuloksia.
<https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and->

[development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/perheet-24_7/41266_perheet_24-7_raportti.pdf](#) Viitattu 1.04.2019.

- Kari-Vanhatalo, P. & Pukkila, H. 2013. Vanhempien epätyypillisten työaikojen yhteys kouluikäisen lapsen psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu –tutkielma.
- Kauppila, R. 2011. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kiili, J. 1998. Lapset ja nuoret hyvinvointinsa asiantuntijoina. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen yhteiskuntapolitiikan työpapereita no. 105. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kernan, M., Singer, E. & Swinnen, R. 2011. Introduction. Teoksessa M. Kernan & E. Singer (toim.) Peer relationships in Early Childhood Education and Care. Routledge. London: Taylor & Francis Group, 1-14.
- Kinos, J. & Virtanen, J. 2001. Lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen kivijalka lapsuuden sosiologiassa. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kirmanen, T. 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena – kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena, 194–217.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 73–87.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuula, A. 2010. Alaikäisiltä kerätyn aineiston arkistoinnin ja jatkokäytön etiikka. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, T., N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 213 – 235.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalifenomenologinen haastattelututkimus. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Lahikainen, A-R. (2001) Lapsen kuuntelemisesta ja sen esteistä. Teoksessa I. Järventie & H. Sauli (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY, 21–46.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 –

Näkökulmia aloittevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimentelmiin, Jyväskylä:PS-Kustannus. 26-43.

- Lehtinen, A-R. 2003. Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto: SoPhi 2000.
- Lewis, A. 2016. Well-being and the early years curriculum: a case study of the Foundation Phase in Wales. Cardiff University. School of Social Science. Väitöskirja.
- Li, J., Johnson, E., Han, W-J., Andrews, S., Kendall, G. Strazdinns, L. & Dockery, A. 2014 Parents' Nonstandard Work Schedules and Child Well-Being: A Critical Review of the Literature. *J Primary Prevent* (2014) 35, 53-73.
- Loimuneva, M. 2015. Pienen lapsen hyvinvointi vuorohoidossa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Malinen, K. , Dahlbolm, T., Teppo, U. 2016. Suomalainen vuorohoito. Teoksessa U., Teppo & K. Malinen (toim.) Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 12-24.
- Marski, J. 1996. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia 1995: Uhat, mahdollisuudet ja uudet haasteet. Kansaneläkelaitos. Sosiaali- ja terveystuvan tutkimuksia. Helsinki: Hakapaino oy.
- Maslow, A. 1987. *Motivation and Personality*. Third Edition. New York : Harper and Row cop.
- Minkkinen, J. 2013. The Structural Model of Child Well-Being. *Child Indicators Research*, 6:3, 547-558.
- Minkkinen, J. 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja.
- Minnen, J. & Glorieux, I. & van Tienoven, T. 2015. Who works when? Towards a typology of weekly work patterns in Belgium. *Time & Society*. DOI: 10.1177/0961463X15590918
- Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-Kustannus, 99-140.
- O'Kane, C. 2007. The Development of Participatory Techniques - Facilitating Children's Views about Decisions which Affect Them. Teoksessa Christensen, P. & James, A. (toim.) *Research with Children: Perspectives and Practices*. London: Falmer Press, 136-159.

- OKM 2011. Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Tavoitteena tietoon perustuva lapsipolitiikan johtaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3.
- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17
[.http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf](http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf) (Viitattu 15.04.2018)
- Papunet 2019. Kuvapankki. <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki> (Viitattu 05.03.2019)
- Patton, M. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods*, 3th Edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Phillips, D. & Adams, G. 2001. Child care and our youngest children. *The Future of Children*, 11 (1), 35-51.
- Puroila, A-M. & Estola, E. 2012. Lapsen hyvä elämä? Päiväkotiarjen pienten kertomusten äärellä. *Journal of Early Childhood Education Research* Vol. 1, No. 1, 2012, 22-43.
- Puroila, A-M., Estola, E. & Syrjälä, L. 2012. Having, loving, and being: children's narrated well-being in Finnish day care centres, *Early Child Development and Care*, 182:3-4, 345-362, DOI: 10.1080/03004430.2011.646726
- Raittila, R., Vuorisalo, M. & Rutanen, N. 2017. Lasten haastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Ruoppila, I. 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa I. Ruoppila E. Hujala, K. Karila, J. Kinos, P. & M. Ojala (toim.) *Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä*. Jyväskylä: Atena, 26-51.
- Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitöskirja.
- Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa garphics.
- Roos, P. & Rutanen, N. 2014. Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti (Journal of Early Childhood Education Research)* 3(2), 27-47.
- Rönkä, A. 2014. Aikuisten työ rytmittää lasten arjen. *Perheet 24/7 - tutkimushankkeen julkaisu*. https://www.stat.fi/ajk/tapahtumia/2014-02-26_ronka.pdf Viitattu 31.03.2019.

- Rönkä, A., Laakso, M-L., Tammelin, M., Metsäpelto, R-L., Sevón, E., Turja, L. & Poikonen, P-L. 2014. Aikuisten työ rytmittää lasten arjen. Hyvinvointikat-saus 1/2014. Tilastokeskus 2014. 36-43.
- Saari, J. 2011a. Johdanto. Teoksessa Saari, J. 2011 Hyvinvointi. Suomalaisen yhe-teiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 9-29.
- Saari, J. 2011b. Hyvinvoinnin kentät. Teoksessa Saari, J. 2011 Hyvinvointi. Suo-malaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 33-78.
- Salmi, S. & Lipponen, L. 2013. Lapsen voimavarat hyvinvoinnin edistäjinä. Alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin tukeminen vanhempien, päivähoidon ja neuvolan yhteistyöllä. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaa-miskeskus Soccan työpapereita 2013:1.
http://www.socca.fi/files/3128/Lapsen_voimavarat_hyvinvoinnin_edist_ajina_-raportti.pdf
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa, vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jy-väskylä: PS-kustannus.
- Salonen, E., Sevón, E. & Laakso, M-L. 2018. Flexibly Scheduled Early Childhood Education and Care: Finnish Mothers' and Educators' Perceptions on Young Children's Experiences and Child-Responsive Practices. Interna-tional Journal of Early Childhood. <https://doi.org/10.1007/s13158-018-0221-0>.
- Schreier, M. 2013. Qualitative Content Analysis in Practice. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E. & Laitinen, N. 2017. Daily rhythms of young children in the 24/7 economy: A comparison of children in day care and day and night care. *Childhood* 2017, Vol. 24(4), 453 -469.
- Siippainen, A. 2018. Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Silverman, D. 2000. Doing qualitative research: A practical handbook. London: Sage Publications.
- Simpura, J & Uusitalo, H. 2011. Hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa J. Saari (toim.) Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 106-139.
- Statham, J, and Mooney, A (2003) Around the clock: childcare services at atyp-ical times. Bristol: Policy Press.

- Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttätyö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, Nuorisotutkimusverkosto, 92–112.
- Strazdins, L., Korda, R. J., Lim, L. L.-Y., Broom, D. H. & D’Souza, R. M. 2004. Around the clock: Parent Work Schedules and Children’s Well-being in a 24-h Economy. *Social Science & Medicine* 59, 1517 – 1527.
- THL (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos) 2014. Lasten päivähoito 2013, Kuntakyselyn osaraportti.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116231/Tr16_14.pdf?sequence=4
- Tietosuojavaltuutetun toimisto 2018. Henkikötietojen käsittely.
<https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittely> (Viitattu 2.10.2018)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Unicef 1989. Yleissopimus lapsen oikeuksista. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> (Viitattu 17.4.2018)
- Uusiautti, S. & Määttä, K. 2013. Many Dimensions of Child Research. Teoksessa S. Uusiautti & K. Määttä (toim.) How to study children? Methodological solutions of childhood research. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 11–27.
- Vanas, A. 2019. Tutkittua: Vuorohoito - Riski vai mahdollisuus?. Lastentarha 2/2019.
- Varhaiskasvatuslaki 2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Verhoef, M., Tammelin, M., May, V., Rönkä, A. & Roeters, A. Childcare and parental work schedules: a comparison of childcare arrangements among Finnish, British and Dutch dual-earner families. *Community, Work & Family*, 2016 © 2015 Taylor & Francis Vol. 19, No. 3, 261–280.
- Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa M. Törrönen, 2001. Lapsuuden hyvinvointi, Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Pelastakaa lapset ry, 20–40.

- Werba, B. & Eyberg, S. 2004. Environment. Teoksessa Naar-King, S., Ellis, D. A. & Frey, M. A. 2004. Assessing children's well-being: A handbook of measures. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates
- Woodhead, M. 2015. Childhood studies: past, present and future. Teoksessa M. J. Kehily (toim.) An Introduction to Childhood Studies, third edition. Maidenhead: Open University Press.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Lämmittelykysymykset:

- lapsen nimi ja ikä
- keitä perheeseen kuuluu
- kivoin tekeminen päiväkodissa

- **Korostetaan lapsille, että haastattelukysymyksiin ei ole oikeita tai väärä vastauksia, kiinnostunut lasten ajatuksista ja mielipiteistä aihetta kohtaan**
- **Nauhuri tässä vaiheessa päälle**

- Mitä hyvä olo ja kurja/ikävä olo lapsien mielestä tarkoittaa
- Milloin sinusta on kiva mennä päiväkotiin?
- Milloin et haluaisi mennä päiväkotiin?

(Tässä kohtaa voidaan käyttää apuna kuvakortteja havainnollistamassa, jos lapsien on vaikea keksiä asioita/juttuja, joiden takia päiväkodissa on hyvä/paha olla)

- Mitkä asiat/jutut tekevät sen että päiväkodissa on hyvä olla?
- Mitkä asiat tekevät sen että päiväkodissa on kurjaa/ikävää olla?
- Osaatko kertoa jonkun tilanteen jostakin aikaisemmasta päiväkotipäivästä, että silloin sinulla on ollut hyvä olla/kurja olla päiväkodissa?

-Muistatko jotain muuta tilannetta?

- Mitä kaverit tekevät/eivät tee niin että päiväkodissa on hyvä olla?

-(esim. jos kaveri on vaikka ilkeä tai kiva, ei päästä mukaan leikkiin, niiden kanssa tehdään kivoja juttuja)

- Onko tärkeitä kaverit ovat siinä, että päiväkodissa on hyvä olla?

-jatkokysymys lapsen vastaukseen perustuen, miksi on tärkeä/ei tärkeä...

- Mitä päiväkodin aikuiset tekevät/eivät tee niin, että päiväkodissa on hyvä olla?

- (esim. jos vaikka aikuinen on kiva/mukava, tiukka, huonolla tuulella, ne kuuntelevat sinua...)

- Onko aikuiset tärkeitä ovat siinä, että päiväkodissa on hyvä olla?

-jatkokysymys lapsen vastaukseen perustuen, miksi on tärkeä/ei tärkeä...

- Haluatko vielä kertoa jotain?

- Haluatko kysyä minulta jotain?

Liite 2. Kuvakortit

Papunet Kuvapankki 2019.

